

Straffelovens § 60a

Kandidatnummer: 517

Leveringsfrist: 27. april 2009

Til sammen 17 961 ord

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	BAKGRUNNEN FOR STRL. § 60a	2
1.2	FORHOLDET TIL STRL. § 162c – forbud mot å inngå forbund om organisert kriminell virksomhet.	4
1.3	RETTSKILDESITUASJONEN	5
1.4	NY STRAFFELOV	6
<u>2</u>	<u>VILKÅRENE FOR AT STRL. § 60A FÅR ANVENDELSE</u>	<u>8</u>
2.1	HOVEDVILKÅR 1: ORGANISERT KRIMINELL GRUPPE	12
2.1.1	TRE ELLER FLERE PERSONER:	12
2.1.2	ORGANISERT GRUPPE	13
2.1.3	KJERNEVIRKSOMHET MED EN STRAFFERAMME PÅ 3 ÅR	26
2.1.4	KRAV TIL TYPEN/ARTEN AV LOVBRUDD	27
2.1.5	KJERNEVIRKSOMHETEN UTGJØR GRUPPENS HOVEDFORMÅL ELLER VESENTLIG DEL	29
2.2	HOVEDVILKÅR 2: LEDD I VIRKSOMHETEN	32
2.2.1	I VIRKSOMHETEN, IKKE AV PRIVAT KARAKTER	32
2.2.2	IKKE KRAV TIL MEDLEMSSKAP- MEDVIRKNING	34
<u>3</u>	<u>KONSEKVENSENE AV AT STRL. § 60A FÅR ANVENDELSE</u>	<u>38</u>
3.1	INNLEDNING	38
3.2	BETYDNINGEN FOR STRAFFERAMMEN	39

3.3	FORHOLDET TIL ANDRE BESTEMMELSER OM ØKNINGEN I STRAFFERAMMEN.	43
3.4	BETYDNINGEN FOR DEN FAKTISKE UTMÅLINGEN	45
3.4.1	HVA ØNSKET LOVGIVER?	46
3.4.2	HVA KOMMER FREM FRA RETTSPRAKSIS?	47
3.4.3	SÆRLIG OM GROVE NARKOTIKAFORBRYTELSE	52
3.4.4	BARNEPORNOGRAFI	56
3.5	BETYDNING FOR ETTERFORSKNINGEN	60
3.5.1	BAKGRUNNEN	60
3.5.2	SÆRLIG INNGRIPENDE TVANGSMIDLER	62
3.6	BETYDNINGEN FOR PÅTALEKOMPETANSE OG BRUK AV LAGRETTE	71
3.6.1	PÅTALEKOMPETANSE	71
3.6.2	LAGRETTE	73
4	<u>VURDERINGER RUNDT STRL. § 60A</u>	74
4.1	MULIGE PROBLEMER RUNDT LOVGIVERS INTENSJONER FOR STRL. § 60a	74
4.2	HVORDAN INTENSJONENE HAR BLITT BEHANDLET	76
4.2.1	LOVGIVER	76
4.2.2	POLITI OG PÅTALEMYNDIGHET	77
4.3	HVORFOR KAN DET HA BLITT SLIK?	79
4.4	EVENTUELLE ENDRINGER SOM KAN GJØRES	84
5	<u>ETTERORD</u>	86
6	<u>LITTERATURLISTE</u>	87

1 INNLEDNING

Oppgaven omhandler straffelovens(strl.) § 60a. Bestemmelsen ble tilføyd ved en lovendring 4.juli 2003 som et lovtiltak mot organisert kriminalitet.

Jeg vil redegjøre for bestemmelsens vilkår og virkningene av den.

Oppgaven består av fire deler.

Del 1 er en redegjørelse for bakgrunnen, og plasseringen av strl. § 60a i strafferetten.

Del 2 omhandler vilkårene for at strl. § 60a kommer til anvendelse.

Del 3 redegjør for konsekvensene av at strl. § 60a kommer til anvendelse. Dette i forhold til: strafferammen, den faktiske utmålingen og etterforskningen. Særlig ser jeg på organisert kriminalitet i forhold til narkotika og barnepornografi. Bakgrunnen for dette er at disse typene kriminalitet særlig ble nevnt i forarbeidene.

Videre behandles forholdet til påtalekompetansen, og bruk av lagrette.

Del 4 gir en drøftelse av om det foreligger et behov for strl. § 60a. Om den oppfyller de intensjonene lovgiver hadde, og hvordan dette er håndtert i praksis, og hvorfor det kan ha blitt slik. Drøftelsen knyttes en del opp mot narkotika- og barnepornografi lovbrudd.

1.1 BAKGRUNNEN FOR STRL. § 60a

Fra lovgiver ble det lagt vekt på at organisert kriminalitet representerer en langt større trussel mot samfunnet og samfunnsordenen enn tradisjonell kriminalitet. Samtidig er den vanskeligere å bekjempe.¹

Det var derfor et ønske om økte straffer for handlinger som var utført av en organisert kriminell gruppe. Det foreligger ingen plikt til å skjerpe straffene, men åpnes for en adgang til dette.²

Her står en overfor en type kriminalitet som ikke har den naturlige fornærmede. Dette gjør at det krever en særskilt regulering fordi det er så skadelig for samfunnet som helhet. Samtidig får politiets behov for bruk av særlig inngripende tvangsmidler ved denne typen kriminalitet. Tradisjonelle etterforskningsmetoder er ikke effektive nok.³

Lovgiver hadde flere intensjoner ved innføringen av strl. § 60a som til dels er noe sprikende.

For det første ønsket lovgiver å oppfylle den internasjonale forpliktelsen som fulgte av FN-konvensjonen 15.november 2000 om grenseoverskridende organisert kriminalitet. Strl. § 60a er ikke identisk med artikkel 2 bokstav a, avviket er ikke av en slik art at konvensjonsforpliktelsen ikke er oppfylt. EU har laget en avtale vedrørende organisert kriminalitet. Definisjonen av organisert kriminalitet består her av 11 punkter, hvor de fleste punktene er å finne igjen i strl. § 60a.⁴

---

¹ NOU:2000:24

² Ot.prp.nr.62(2002-2003)

³ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁴ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

For det andre ønsket lovgiver å vise den økte straffverdigheten som foreligger ved organisert kriminalitet. En organisert virksomhet er betydelig mer skjerpene enn tilsvarende kriminalitet som ikke er organisert.⁵

For det tredje ønsket lovgiver en raskere økning i straffeutmålingen for slike saker. Det vil gjennom rettspraksis kunne foretas en gradvis økning. Men det ble ansett å ta for lang tid. Høyesterett presiserer i Rt-1994-1552 at en gradvis økning av straffene fra domstolenes side tar lang tid.⁶

For det fjerde ønsket lovgiver å unngå en situasjon der strafferammen blir for lav for forholdet den anvendes på. Ettersom organisert kriminalitet er så alvorlig, kunne det tenkes at det for lovbrudd med en lavere strafferamme ikke ville være tilstrekkelig høy ved denne type handlinger.⁷

For det femte ønsket lovgiver å gi politiet en utvidet tilgang til særlig inngripende tvangsmidler. Ved etterforskning av organisert kriminalitet foreligger det et behov hos politiet for denne typen tvangsmidler for at sakene skal kunne etterforskes på en tilfredsstillende måte.

---

⁵ Ot.prp.nr62(2002-2003)

⁶ Ot.prp.nr62(2002-2003)

⁷ Ot.prp.nr62(2002-2003)

1.2 FORHOLDET TIL STRL. § 162c – forbud mot å inngå forbund om organisert kriminell virksomhet.

Strl. § 162c ble gitt samtidig med strl. § 60a. Bestemmelsen øker ikke strafferammen. Paragrafen gjør det straffbart å inngå forbund med noen om å begå organisert kriminalitet i en gruppe. Det settes altså straff for selve deltakelse.⁸

Definisjonen av 'organisert kriminell gruppe' er lik etter strl. §§ 60a og 162c.

I forarbeidene kommer det frem at lovgiver antar at det ikke vil være mulig å bruke disse paragrafene i konkurrans med hverandre. Bakgrunnen for dette var at man ved § 60a kunne skjerpe straffen til det dobbelte. Dette gav derfor en tilstrekkelig mulighet for straffeskjerpning for den organiserte virksomhet. Behov for en ytterligere skjerpelse for selve deltakelsen i gruppen vil da ikke være til stede.⁹

---

⁸ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

1.3 RETTSKILDESITUASJONEN

Rettskildesituasjonen for strl. § 60a er god. Ordlyden er ny.

Forarbeidene er omfattende og omhandler de ulike vilkårene. Enkelte steder kan det være uklart hvilke intensjoner lovgiver har hatt, og hvordan bestemmelsen skal anvendes i praksis.

Det foreligger flere dommer med anvendelse av strl. § 60a. Jeg ser hovedsakelig på høyesterettspraksis som har størst rettskildemessig tyngde. Etter forarbeidene skal domstolene trekke opp linjene for den konkrete bruken av bestemmelsen.¹⁰

Strl. § 60a er også omhandlet i juridisk teori, men på et meget generelt grunnlag.¹¹

---

¹⁰ Ot.prp.nr62(2002-2003)

¹¹ Andenæs(2004)

1.4 NY STRAFFELOV

Strl. § 60a videreføres i den nye straffeloven § 79 bokstav c i en litt annen form, men vilkårene er de samme. Det er en skjerping ved at maksimalt påslag i straffen er økt fra fem til seks år. Ut over dette viser forarbeidene til at bestemmelsen for øvrig helt svarer til strl. § 60a.¹²

Nye strl. § 79 er en sammenslåing av §§ 60a, 61 og 62. Det foreligger noen endringer. Etter gjeldende rett kan paragrafene anvendes sammen. Strafferammen til et lovbrudd kan da fordobles flere ganger, se pkt. 3.3. Etter den nye § 79 kan det kun gis påslag en gang. Det kommer klart frem av bestemmelsens ordlyd.¹³

En annen endring i den nye straffeloven er § 77, skjerpende omstendigheter. Det er en kodifisering av gjeldende rett. Den har ikke som formål å endre straffutmålingspraksis. Men bestemmelsen har en karakter av å være ”tvingende hovedregler”. Den skal derfor tas i betraktning ved straffutmålingen og normalt tillegges betydning.¹⁴

Bokstav e omhandler kriminalitet som er ledd i en planlagt eller organisert virksomhet. Vilråene er ikke like strenge som for den nye § 79 bokstav c. En viss bevisst samkjørt atferd må være tilstrekkelig. Det fremkommer ikke klart av forarbeidene hvordan grensedragning mellom disse blir.¹⁵

---

¹² Ot.prp.nr.90(2003-2004)

¹³ Ot.prp.nr.90(2003-2004)

¹⁴ Ot.prp.nr.8(2007-2008)

¹⁵ Ot.prp.nr.8(2007-2008)

Trolig vil det være en videreføring av gjeldende praksis. Forhold som ikke oppfyller kravene til den nye strl. § 79 bokstav c, vil hvis de har et tilsnitt av organisering, kunne rammes av den nye § 77 bokstav e.¹⁶

---

¹⁶ Ot.prp.nr.8(2007-2008)

2 VILKÅRENE FOR AT STRL. § 60A FÅR ANVENDELSE

I denne delen behandles de ulike vilkårene som må være oppfylt, for at strl. § 60a får anvendelse. For å få en bedre innsikt i vilkårene, starter jeg med å se på deler av prosessen bak bestemmelsen.

Proessen bak bestemmelsen

I forarbeidene kommer det frem både fra lovgiver og høringsinstansene at en organisert kriminell gruppe er et vanskelig begrep å definere.¹⁷

Et av problemene som ble vurdert i en rapport fra politiet, var grensen mellom organisert kriminalitet og tradisjonell kriminalitet som utøves på en systematisk måte, nettverkskriminalitet. Det at grensen her blir uklar, kan gjøre at man tillegger de kriminelle aktørene en høyere grad av profesjonalitet.¹⁸

På den måten kan grupper som det ikke var tiltenkt at skulle rammes, falle inn under bestemmelsen.

Det vil også være viktig at personene som jobber med organisert kriminalitet, har en felles forståelse og definisjon av begrepet organisert kriminell gruppe for å få en lik, enhetlig handlig og vurdering.

I høringsrunden pekte også Agder lagmannsrett på at det ville knytte seg tolkningsproblemer til begrepet organisert kriminalitet. Oslo statsadvokatembete går så

---

¹⁷ Ot.prp.nr62(2002-2003)

¹⁸ Politidirektoratet(2005)

langt som å si at ”organisert kriminalitet” ikke lar seg definere på en slik måte at det kan anvendes som et rettslig verktøy for påtalemyndigheten og domstoler. Det er prinsipielt sett uheldig at lovgivningen bygger på en begrepsbruk med lavt og uklart presisjonsnivå.

Videre peker Oslo statsadvokatembete på at virkning av dette kan bli at saker som fremmes lettere vil medføre frifinnelse eller nedsatt straff.¹⁹

Prosjekt Catch påpeker at dette vil bli et sentralt og vanskelig bevisstema i fremtidige saker. Både om lovbryteren inngår i den konkrete gruppen, og om handlingen er utført som ledd i virksomheten til den organiserte gruppen.²⁰

Flere av høringsinstansene legger også betydelig vekt på hvordan definisjonen vil være med på å bestemme hvem som kommer til å rammes.

Et eksempel fra forarbeidene er at en teoretisk vil kunne ramme en som selger noen brukerdoser med narkotika for å finansiere eget forbruk. Selgeren vet at dette gjøres på vegne av en organisert gruppe. Men hensynene bak bestemmelsen er lite treffende på en person i en slik situasjon.²¹

Lovgiver så etter høringsrundene et behov for noen presiseringer ved regelen. Det ble derfor foretatt enkelte endringer. Bl.a. kravet til at handlingen må være begått som del gruppens virksomhet.²² Selv med disse endringene er det fortsatt behov for tolkninger.

Jo løsere et nettverk er organisert, og jo mer blandet formålet med virksomheten er, desto mer tvilsomt er det om tilfellet faller inn under definisjonen. Lovgiver så i høringsprosessen vanskeligheten med å gi en presis definisjon av organisert kriminalitet.

---

¹⁹ Ot.prp.62(2002-2003)

²⁰ Ot.prp.62(2002-2003)

²¹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

²² Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Det legges vekt på at gruppen skal ha en viss struktur og varighet, men hva som konkret ligger i dette, kommer ikke frem. De konkrete rammene for anvendelsen som trekkes opp av rettspraksis, vil være av stor betydning.²³

Ordlyden for strl. § 60a er:

”Dersom en straffbar handling utøves som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, forhøyes maksimumsstraffen i straffebudet til det dobbelte, likevel ikke med mer enn 5 års fengsel.

Med organisert kriminell gruppe menes en organisert gruppe på tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3år, eller hvor en vesentlig del av virksomheten består i å begå slike handlinger.

Forhøyelse av maksimumsstraffen etter bestemmelsen her får anvendelse i forhold til lovbestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning, hvis ikke annet er bestemt.”

Bestemmelsen stiller opp to hovedvilkår, som hver har sine undervilkår og momenter.

Det ene hovedvilkåret er at det må foreligge ”en organisert kriminell gruppe”. Under dette igjen fremkommer flere vilkår i 2. ledd.

- gruppen må bestå av minst tre personer
- det må foreligge en viss grad av organisering
- en kjernevirksomhet med strafferamme på tre år
- kjernevirksomheten utgjør gruppens hovedformål eller vesentlige del

---

²³ Ot.prp.62(2002-2003)

Det andre hovedvilkåret er at handlingen må skje som *"ledd i virksomheten til den organiserte kriminelle gruppen"*. Under dette ligger to momenter.

- hva som omfattes av virksomheten
- det stilles ikke krav til medlemskap

Jeg vil i pkt. 2.1 og 2.2 gå gjennom de ulike vilkårene og momentene.

2.1 HOVEDVILKÅR 1: ORGANISERT KRIMINELL GRUPPE

2.1.1 TRE ELLER FLERE PERSONER:

Det fremgår direkte av ordlyden at gruppen må bestå av tre eller flere medlemmer. Vilkåret medfører at det må kartlegges minst tre personer for å være oppfylt. Det kan oppstå problemer med å kartlegge personene.

Med dagens etterforskningsmetoder vil det allikevel være lettere å bevise kontakten mellom mennesker. F.eks. kan politiet overvåke to personer de vet selger narkotika i et betydelig omfang. Gjennom etterforskningen oppdages det en tredje person som til stadighet går igjen, og som kanskje har egne oppgaver rundt dette. Vilkåret for tre personer vil da være oppfylt.

Det kreves heller ikke at alle må delta på lik linje for at vilkåret skal være oppfylt. F.eks. en gruppe på tre personer som smugler sprit, og innimellom benytter seg av en fjerde person. Alle fire kan dømmes etter strl. § 60a.

Det kreves ikke at alle kan straffeforfølges. Rt-2007-399, organisert innførsel og salg av narkotika. Her stod en mann tiltalt, og ble dømt for overtredelse av strl. § 60a. Dette vil kunne være særlig aktuelt i tilfeller der enkelte av gruppens medlemmer f.eks. rømmer slik at de ikke kan straffeforfølges.

Det stilles ikke krav til at antallet medlemmer må holde seg stabilt over tid, eller at gruppa må bestå av de samme medlemmene.²⁴ Bakgrunnen er trolig at enkelte grupper vil kunne ha forholdsvis stor gjennomtrek av medlemmer. Dette vil kunne skape problemer hvis man

---

²⁴ Norsk lovkommentar, note-579

f.eks. har en person som bare er innom gruppa. Kan han da regnes som et medlem slik at kravet om tre personer er oppfylt?

På den ene siden vil han kunne være en del av gruppa hvis han er klar over hva han tar del i, selv om han ikke skal være der på lang sikt. På den andre siden kan det være tilfeldigheter, eller andre forhold som gjør at han har kontakt med de andre. Det vil kunne være vanskelig å bevise hva som egentlig foreligger.

2.1.2 ORGANISERT GRUPPE

Det stilles et visst krav til organiseringen for at vilkåret skal være oppfylt. Fra forarbeidene er det gitt som eksempel at en vennegjeng som bestemmer seg for å begå et ran, ikke vil falle innenfor. Derimot vil de typiske mafiaorganisasjoner helt klart falle innenfor.²⁵

Momentene for om noe er organisert, går over i hverandre. Ordlyden ”organisert” tilsier at det må være en viss struktur og varighet. Det må foreligge en sammenslutning mellom deltakerne.

Det må foretas en konkret skjønnsmessig vurdering. Trekkes grensen for snevert, vil man ikke ramme de tilfeller man ønsker å ramme. På den annen side vil det ved en for vid definering omfatte tilfeller som ikke var tiltenkt.

Problemene for når noe er å anse som en organisert kriminell gruppe, vil ikke være de typisk klare tilfellene som et stort internasjonalt nettverk og mafialignende organisasjoner.

For å avgjøre om det er en organisert kriminell gruppe, må det gjøres en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Disse momentene er gitt for å bruke i vurderingen. De må vurderes

---

²⁵ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

enkeltvis, og samlet. Momentene er meget skjønsmessig, og hva som faller inn under det enkelte momentet, kan være problematisk å komme frem til.

Det foreligger flere høyesterettsdommer der retten har sett på de ulike momentene og foretatt en samlet vurdering av disse. For bedre å se helheten av de ulike momentene, presenterer jeg noen av dommene etter gjennomgangen av momentene. Det vises også til disse under de enkelte momentene.

MOMENTENE SOM VURDERES:

- Viss organisatorisk eller hierarkisk struktur.

I dette momentet ligger det at gruppens medlemmer har ulike roller, og en form for arbeidsdeling seg i mellom. Kravet til organisering og struktur skal etter forarbeidene ikke stilles for strenge. Det er tilstrekkelig med en viss struktur og varighet. Momentet om organisering bør ses opp mot momentet om tidsaspektet. Hvis en gruppe har eksistert lenge, stilles det ikke like strenge krav til organiseringen. Derimot trenger den ikke eksistere lenge hvis den har en veldig god struktur.²⁶ F.eks. Rt-2007-1056(NOKAS).

Problemet kan oppstå i de tilfellene flere virker sammen om et lovbrudd, men med liten organisering og struktur. Forarbeidene nevner mafialignende organisasjoner som tydelig oppfyller dette momentet i organisering og struktur. Typetilfeller som dette er sjelden der hvor definisjonsproblemet ligger. Vanskeligere vil det være f.eks. å definere om en vennegjeng som gjør innbrudd sammenfaller innenfor. De vil kunne operere som en gruppe, med et tett samarbeid. Men samarbeidet er ikke av en organisert karakter.

---

²⁶ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Problemet vil bli synlig i de tilfellene som ligger tett opp til momentet, men hvor det lille som skal til for at de bikker over ikke vil være til stede.

Det vil også kunne være vanskelig å skille ut enkelte personer og enkelte nettverk. Dette skyldes at mange av personene går igjen i flere nettverk. Det er et utstrakt samarbeid og sammenvevning av de ulike nettverkene.²⁷

Her vil det også være av betydning at det avtales en bestemt arbeidsfordeling.²⁸

I dette momentet ligger det at de enkelte medlemmene er tildelt ulike arbeidsoppgaver. Hvor definerte arbeidsoppgavene må være for den enkelte, sier ikke forarbeidene noe om.

Trolig bør det ikke stilles for strenge krav til momentet. Arbeidsfordelingen vil ofte vise seg i at medlemmene har ulike oppgaver de skal utføre for den konkrete jobben. F.eks. har A ansvaret for smuglingen av spriten inn i landet, B sørger for finansiering og C sørger for det videre salget.

Samtidig viser dette momentet problemene rundt hvorvidt noe er organisert. I ordet ”organisert” ligger det en språklig forståelse av at man på forhånd avtaler ulike oppgaver.

Det at forarbeidene har satt opp flere momenter som skal tas med i vurderingen uten å fremheve et enkelt moment, kan vise at de skal ha en lik tyngde. Alle momentene må allikevel ikke være til stede, eller med lik tyngde.

---

²⁷ Politidirektoratet(2005)

²⁸ Ot.prp.nr62(2002-2003)

Det vil derfor være hensiktsmessig å se hvordan rettspraksis har definert dette momentet.

I Rt-2008-1217(Wonderboy) presiserte førstvoterende hvordan arbeidsoppgavene var fordelt mellom de enkelte medlemmene i gruppen. Hva arbeidsoppgavene gikk ut på var en del av vurderingen for om den enkelte skulle anses å være en del av gruppen.

Samtidig kreves det ikke at det foreligger vedtekter eller et program for gruppen. Bakgrunnen er at det ikke vil være naturlig for denne typen grupper. Hadde dette vært et vilkår, ville paragrafen blitt lite treffende. Skulle det foreligge vedtekter eller programmer, kan dette brukes som et moment for at det foreligger en organisert gruppe.²⁹

Det kreves videre ikke at gruppen er organisert på en spesiell måte, det ligger ikke i dens karakter. For en legal organisert gruppe vil det være naturlig med en fastere organisering som styre, komiteer etc.

Dette må ses opp mot momentet om hierarki og en viss organisering. Helt uten struktur kan gruppen ikke være.

Problemer kan oppstå i de tilfellene det foreligger en sammenblanding av legal og illegal virksomhet. Kan den lovlige virksomheten gjøre at en går fri fra å være en organisert kriminell gruppe? F.eks. er det et flyttefirma som i tillegg transporterer hasj, de som gjør dette, er da del av en lovelig gruppe. Trolig vil det bli et spørsmål om hvor mange som er involvert. Består firmaet av fem personer, og alle medvirker, blir trolig hele virksomheten å

---

²⁹ Ot.prp.nr62(2002-2003)

se på som en gruppe. Består firmaet av 200 personer og tre deltar i transporten av hasj, vil de trolig bli å anse som en egen gruppe uavhengig av firmaet.

Sannsynligvis må det gjøres en vurdering av om dette er noe som gjøres ved siden av den lovlige virksomheten, eller om det er en sammenblanding av de to delene.

Forarbeidene anser at det ikke bør legges for mye vekt på hvordan organiseringen er. *”Det samfunnsskadelige ved organisert kriminalitet har ikke først og fremst sammenheng med måten gruppen er organisert på, men på at medlemmene i gruppen overhodet er organisert.”*³⁰

Se under Rt-2006-669.

- Internasjonale forgreninger

Momentet fremkommer av forarbeidene og er videre behandlet i rettspraksis.

To ulike forhold kan her gjøre seg gjeldende. For det først kan det være grupper i Norge som også operer i utlandet. For det andre kan det være grupper i Norge som har et samarbeid med andre grupper i utlandet.³¹

Forarbeidene har ikke presisert forholdene ytterligere. Det tilsier at begge alternativene kan tillegges betydning.

---

³⁰ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

³¹ Ot.prp.nr62(2002-2003)

Bakgrunnen kan være at lovgiver her øker muligheten for å ramme de man ønsker at skal rammes. Den endrede samfunnsstrukturen med større grad av internasjonalisering vil være av betydning. Det er lettere å krysse grensene, og i flere større saker er det også behov for personer med spisskompetanse på ulike områder. Effektivitet og økt fortjeneste er lettere å oppnå ved bruk av internasjonale kontakter. F.eks. vil det ved smugling av narkotika gjennom flere land være viktig at man har personer med lokalkunnskap langs smuglerruten. Se Rt-2007-399. I Rt-2007-1435(NOKAS) deltok personer fra andre land.

Se under Rt-2006-699

- Tilknytning til bestemte lokaler

Forarbeidene omtaler ikke konkret hvordan momentet skal betraktes.³²

Momentet må ses slik at hvis gruppen har tilknytning til et bestemt lokale, blir det et straffeskjerpene moment. Foreligger det ikke en slik tilknytning til et lokale, vil ikke det være av stor betydning. Det avgrenses mot f.eks. en vennegjeng som sitter på gutterommet og bestemmer seg for å begå et ran. Det er mer en tilfeldighet enn at de bruker dette som sin base.³³

I Rt-2007-1056(NOKAS) ble det leid en leilighet i Stavanger i forkant av ranet. Leiligheten ble brukt som en base for møter, planlegging, oppbevaring av våpen, og som gjemmeded kort etter ranet. Det ble skapt en tilknytning til leiligheten. Bruken viste at gruppen hadde et behov for leiligheten. Det blir her et moment for at det foreligger en organisert kriminell gruppe.

---

³² Ot.prp.nr.62(2002-2003)

³³ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Hva slags type lovbrudd gruppen skal begå, vil kunne påvirke behovet for tilknytning til et bestemt lokale. Det vil også kunne variere hvor lenge det foreligger et behov for tilknytning til lokalene. Betydning vil kunne variere om gruppen skal gjøre en enkelt handling, eller om det er en pågående virksomhet. F.eks. hadde gruppen i Rt-2007-1056(NOKAS) et stort behov for leiligheten frem til og med etter ranet. Men lenger frem i tid ville ikke behovet for leiligheten være til stede. Trolig bør derfor dette momentet vurderes i sammenheng med behovet til gruppen.

Annerledes blir det i Rt-2006-669, å fremme andres prostitusjon. Her var det flere leiligheter som gruppa disponerte. For denne typen kriminalitet er det et behov for flere leiligheter for at virksomheten skal kunne drives. Førstvoterende sa ikke noe spesifikt om momentet, men det fremgår av helheten.

- Møtes jevnlig

Det er et viktig moment at medlemmene møtes jevnlig, kontakten viser at det foreligger en gruppe. Problemet er hva slags krav som stilles til å møtes jevnlig for at det skal anses oppfylt. Vil f.eks. en barnepornografiring som kun har kontakt via internett, være tilstrekkelig?

Forarbeidene utdyper ikke hvor omfattende og av hvilken karakter denne kontakten bør være.³⁴

Et problem som kan oppstå er når man møtes jevnlig, men ikke begår kriminalitet. Mange av medlemmene i gruppene er i hverandres vennekrets eller bekjentskapskrets. Kontakt vil være naturlig uten at de kan ses på som en organisert kriminell gruppe. Løsningen vil trolig være å vektlegge de kriminelle møtene.

I rettspraksis har kontakten mellom medlemmene aktivt blitt brukt som et viktig moment for at det foreligger en organisert gruppe.

Slik var tilfellet i Rt-2007-1056(NOKAS), retten la vekt på at selv om man var i hverandre vennekrets, var ikke det til hinder for at man også kunne tilhøre en organisert gruppe.

Kunnskapen om rekruttering til organisert grupper er ikke så stor hos politiet. Men i de tilfellene man kjenner til rekrutteringen, forekommer denne i all hovedsak i bekjentskapskretsen og nærmiljøet.³⁵

---

³⁴ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

³⁵ Politidirektoratet(2005)

Dette kan en se i Rasool-saken der familie og venner var aktører i samme gruppe.³⁶

- Tidsaspektet

Momentet får betydning for å vise en viss varighet, men er til dels vagt og upresist. I forarbeidene fremkommer det at hvis en gruppe har eksistert lenge, vil den lettere anses som en organisert gruppe. Samtidig vil tidsaspektet få mindre betydning jo sterkere gruppen er organisert.³⁷

Videre ønsket lovgiver at det ikke skulle være et vilkår at gruppen har eksistert en viss tid. Men at dette ville være et moment i den helhetsvurderingen som må gjøres.³⁸

Et tilfelle som kan være spesielt vanskelig, er der den organiserte gruppen skal utføre en handling sammen. Handlingen kan kreve mye forberedelse og planlegging slik at det går med en gitt tid på dette. Siden det er en enkeltoperasjon, kan det ikke stilles de samme kravene til tidens lengde som en ville gjort hvis det var en vedvarende virksomhet.

F.eks. Rt-2007-1056(NOKAS) her skulle det utføres et ran. Fordi det hadde en så omfattende karakter, forelå det i saken allikevel et tidsaspekt som ikke ville være til stede ved et mindre og tilfeldig ran.

---

³⁶ I tingretten ble familien fremstilt som en organisert kriminell gruppe, med brødrene som den harde kjernen. Det ble særlig lagt vekt på at de sammen hadde bedrevet mye hvitvasking.

³⁷ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

³⁸ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Det kan oppstå et problem hvis det er en forholdsvis ny gruppe. Trolig vil en se på om gruppen viser en væremåte som tilsier at den skal fungere over tid. Alternativet vil være at en bare ser på det som allerede har skjedd.

Intensiteten i gruppens virksomhet kan være av betydning. F.eks. er det to grupper som smugler sprit. Den ene gruppen foretar fire operasjoner på to år. Den andre gruppen har bare holdt på i 6mnd, men foretatt fire operasjoner. Begge gruppene har foretatt like mange operasjoner, men med ulik tidsramme. Betydningen av dette er veldig uklart etter forarbeidene og rettspraksis. En løsning kan være at høy intensitet blir et viktig moment hvis det er tydelig. En lavere intensitet vil kunne veies opp med de andre momentene.

Et annet problem, er hvis det foreligger et tidsavbrudd, og at gruppen så opptar sin virksomhet igjen. Løsningen her kan bli å se det som en helhet selv om det foreligger et avbrudd. Alternativt bare å se på perioden med aktivitet.

I Rt-2006-111 ble det lagt vekt på at virksomheten foregikk i ”organiserte former over lengre tid”. Virksomheten foregikk i 14 måneder, og dette ble ansett som tilstrekkelig tid.

I Rt-2007-399 vises det også til at virksomheten foregikk over lang tid. Her var tidsrommet for virksomheten 2 år.

Tidsaspektet får en betydning som vurderingsmoment dersom det foreligger en organisert kriminell gruppe. Samtidig er det blitt lite presisert akkurat hvor lang tid som kreves for å oppfylle momentet.

Det må da gjøres en konkret skjønsmessig vurdering. Trolig vil lovbruddets karakter få betydning. Noen lovbrudd vil ha en karakter av å være ment for et kortere tidsrom, se Rt-2007-1056(NOKAS). Andre vil ha karakter av å pågå over tid, se Rt-2006-111, menneskehandel. Her ønsker man en kontinuerlig fortjeneste gjennom virksomheten.

Forarbeidene peker på at denne type kriminalitet ofte pågår over lang tid med gjentatte lovbrudd. Nettopp dette er noe som gjør at en her mener det foreligger en høyere straffverdighet.³⁹

ENKELTE DOMMER SOM VISER HELHETSVURDERINGEN:

I **Rt-2007-399** omtaler Høyesterett skille mellom organisert kriminalitet og nettverkskriminalitet.

Saken gjelder organisert innførsel og salg av amfetamin.

Skjerpende momenter:

- Godt organisert.
- Ledd i narkotikatrafikken som har vært ledet fra et utenlandsk miljø.
- Til tross for gjentatte avsløringer og pågripelser har ikke trafikken stoppet.
- Nye kurerer er satt inn i trafikken.
- Benyttet unge mennesker, og at disse har stått i et sterkt avhengighetsforhold.

---

³⁹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Høyesterett presiserer også at det er klart man vil ha behov for et nettverk i denne typen virksomhet, men at det går et skille mellom kriminelle kontakter og ledelse av et organisert kriminelt nettverk.

I **Rt-2007-744** omhandler kravene til bevis og hvordan en skal forstå uttrykket organisert kriminell gruppe. Saken omhandlet om det grove tyveriet var utført av en organisert kriminell gruppe. Saken ble vist tilbake til lagmannsretten for ny behandling, det ble ikke funnet tilstrekkelig godt bevist at dette var en organisert kriminell gruppe. Høyesterett gjør en bred vurdering av hva som kreves for å oppfylle vilkåret ”organisert kriminell gruppe”.

I dommen ses det hen til forarbeidene, det sentrale spørsmålet som stilles opp i dommen er når det kan sies å foreligge en tilstrekkelig organisert gruppe. Det påpekes også i vurderingen at strl. § 60a krever en større grad av organisering enn det strl. generelt operer med.

Videre vises det til at forarbeidene sier: det må være bevist utover enhver rimelig og fornuftig tvil at det dreier seg om straffbare handlinger som er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Høyesterett mener at lagmannsretten ikke klart nok har uttrykt dette. Språkbruken er for vag og upresis til at det kan sies bevist utover enhver rimelig og fornuftig tvil. Dommen viser vanskeligheten rundt anvendelsen av begrepet ”organisert kriminell gruppe”.

Rt-2006-111 viser hvordan Høyesterett går gjennom de ulike momentene. Saken gjelder lovanvendelse og straffeutmåling i forbindelse med menneskehandel. Disse momentene ble lagt vekt på ved vurderingen av om det forelå en organisert kriminell gruppe: flere personer var involvert, økonomisk motivert med en betydelig inntekt, størst mulig inntjening og beskyttelse av organisasjonen var overordnet alt annet og det hadde foregått over tid. Det vises også til at de to hadde ulike roller.

Dette ble kort tid etter fulgt opp i **Rt-2006-669**, saken gjelder straffeutmålingen for å ha fremmet andres prostitusjon som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.

Høyesterett viser til tingrettens vurdering av faktum:

- Åpenbart godt organisert
- Klar arbeidsfordeling
- Foregikk over lang tid
- Impliserte flere personer
- Internasjonale forgreninger
- Hovedformål å fremme andres prostitusjon
- A var innstilt på at det var aktuelt å benytte maktmidler
- Hard justis innad i organisasjonen
- Sterk profesjonell karakter

Her foretar Høyesterett en bred gjennomgang av hvordan gruppen var og fungerte.

2.1.3 KJERNEVIRKSOMHET MED EN STRAFFERAMME PÅ 3 ÅR

I 2.ledd er det et vilkår at lovbruddet som utgjør gruppens kjernevirksomhet minimum har en strafferamme på 3 år. Det stilles ikke noen krav til de enkelte handlinger som ellers foreligger.

Bakgrunnen var at det ikke var ønskelig at alle mindre lovbrudd skulle kunne utløse paragrafen.⁴⁰

Samtidig er ikke grensen på 3 år spesielt høy. Derfor vil i utgangspunktet mye av det som anses for forbrytelser, komme inn under denne grensen.

F.eks. vil det å stjele bensin for å tenne på en fluktbil etter et ran falle innenfor. Kjernevirksomheten er da ran, strl. § 268, inntil 5 år.

Dette kommer frem i LB-2007-103906 retten presiserer her at hvis kravet til kjernevirksomheten er oppfylt, kan strl. § 60a anvendes på alle forhold så lenge det foreligger den nødvendige forbindelsen til gruppens virksomhet. Her sa førstvoterende: *”loven fanger opp nær sagt et hvilken som helst lovbrudd forutsatt den nødvendige forbindelsen til gruppens virksomhet.”*

Bakgrunnen for løsningen er at det ved organisert kriminalitet ofte foreligger mange lovbrudd. Det vil være naturlig at disse også kan straffes strengere når først kravet til kjernevirksomheten er oppfylt. Det foreligger en økt straffverdighet ved alle lovbruddene.⁴¹

Fordi det stilles et vilkår til strafferammen for kjernevirksomheten, vil det kunne tenkes forhold som strl. § 60a ikke kan brukes på.

---

⁴⁰ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁴¹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

F.eks. er det en gruppe der kjernevirksomheten er å selge springkniver. Etter våpenloven § 33, salg av våpen som ikke er skytevåpen, er det er strafferamme på 2 år. Etter forskriften § 1-1 vil dette ikke kunne bli en grov overtredelse. Strl. § 60a kommer ikke til anvendelse.

Strafferammene for de fleste lovbrudd er også så vide at en bare der kan gjøre en skjerpning. Så hvis man i tillegg hever straffen ytterligere ved bruk av strl. § 60a for det mest alvorlige lovbruddet, kan dette være den beste signaleffekten som gis. Hvis en derimot går inn på hvert enkelt lovbrudd og gir en straffeskjerpelse, kan det gjøre at den totale skjerpelsen blir lav, men på mange lovbrudd. Signaleffekten ved at man ønsker en straffeøkning ved organisert kriminalitet, kan da bli lavere for den blir ikke like tydelig.

2.1.4 KRAV TIL TYPEN/ARTEN AV LOVBRUDD

Strl. § 60a stiller ikke noe krav til typen lovbrudd verken ved kjernevirksomheten eller det enkelte lovbrudd. Det kommer frem av ordlyden enhver ”straffbar handling”.

Bestemmelsen vil klart være mer praktisk på noen områder. Ofte der det er naturlig at flere virker sammen som ran, menneskehandel, barnepornografi og narkotika.

Utenfor dette faller f.eks. strl. § 219, vold i hjemmet.

Lovgiver valgte å gi strl. § 60a som en generell straffeskjerpene bestemmelse, fremfor å legge den til i enkelte lovbruddstyper. Det ble sett på som mest hensiktsmessig for å kunne ramme organisert kriminalitet på en bredest mulig måte. Fordi det settes som et grunnvilkår at forholdet må være organisert, mente lovgiver at en da ikke ville komme i situasjoner der bestemmelsen vil kunne ramme noen den ikke er tiltenkt.⁴²

---

⁴² Ot.prp.nr.62(2002-2003).

Et mulig problem ved at den omfatter alle straffbare handlinger, er at paragrafen i praksis kan få anvendelse også i situasjoner hvor det var ment at den ikke skulle det. Ettersom det ikke foreligger noen plikt for domstolene å heve strafferammen, vil det være en sikkerhetsventil for forhold den ikke er ment å ramme.⁴³

Et annet problem som kan oppstå, er at straffverdigheten i det enkelte lovbruddet får betydning for det tillegget som utmåles når forholdet er organisert. I Rt-2006-669, saken gjaldt straffeutmålingen for å ha fremmet andres prostitusjon som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Dommer Støle påpekte at den ulike straffverdighet må reflekteres i ulikt straffenivå også i de tilfeller det var snakk om en organisert kriminell virksomhet. Ettersom det her var tale om å fremme andres prostitusjon, forelå en annen straffverdighet enn i Rt-2006-111 hvor det var snakk om menneskehandel. Det forelå dissens 3-2.

Det er noe uklart hvilke virkning straffverdigheten vil få på strl. § 60a. Mindre alvorlig lovbrudd vil i utgangspunktet ha en lavere strafferamme, derfor vil fordobling allikevel stå i størrelsesforhold til denne. Spørsmålet blir om det vil være naturlig at straffen fordi forholdet er organisert, også vil bli mindre pga. den lavere straffverdighet i lovbruddet.

Samtidig kan det også være at domstolene finner at det for mindre alvorlige lovbruddstyper ofte ikke vil være en organisering som oppfyller lovens krav. Se LB-2007-87084 og LB-2008-20980. Begge dommene omhandler grovt tyveri. Det ble lagt vekt på at det var mange momenter som gjorde at gruppen lå tett opp til å rammes av strl. § 60a, men fordi det ikke var en typisk organisering, kom paragrafen ikke til anvendelse.

---

⁴³ Ot.prp.nr.62(2002-2003).

2.1.5 KJERNEVIRKSOMHETEN UTGJØR GRUPPENS HOVEDFORMÅL ELLER VESENTLIG DEL

Dette vilkåret stiller et krav til graden av kriminalitet som er gruppens formål.

I ordlyden ”hovedformål” ligger det at dette må være det sentrale og viktige. Ordlyden ”vesentlig del” åpner for at gruppen ikke bare må bedrive kriminell virksomhet.

Forarbeidene sier ikke konkret hva som er tilstrekkelig. Der heter det at det ikke kreves at den ulovelige virksomheten må være av et hovedsakelig omfang. Det er tilstrekkelig at det bedrives både lovlig og ulovelig virksomhet om hverandre, og at dette er i noenlunde samme omfang. Videre vil det også betraktes som vesentlig del når den utgjør 1/3 av gruppens virksomhet.⁴⁴

F.eks. vil en organisert gruppe som driver med mye narkotikasmugling, ha dette som hovedformål selv om de også drar på ferie sammen en gang i året.

Hvis hovedformålet er å drive kriminalitet, vil det trolig tåles mer annen aktivitet, som eksemplet over. Problemet kan oppstå der hovedformålet ikke er å drive kriminalitet. Vil det da tåles mindre annen aktivitet. F.eks. har det dannet seg en gruppe som reiser utenlands flere ganger i året for å se fotballkamper. På enkelte av turene tar de i fellesskap med seg narkotika tilbake. Er dette tilstrekkelig for at vilkåret er oppfylt? Ordlyden sier vesentlig, men forarbeidene er ikke så klare på dette. Ordlyden stenger derfor trolig ikke for at disse forholdene også kan omfattes.

Det avgjørende vil bli de konkrete omstendighetene i saken. Her vil det bl.a. legges vekt på hvor alvorlig kriminalitet det er snakk om.⁴⁵ Dette viser at grensen som kreves for

---

⁴⁴ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁴⁵ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

'vesentlig del' ved alvorlig kriminalitet vil være lavere. Problemet kan bli å definere hva som skal klassifiseres som alvorlig kriminalitet.

Her gjøres en begrensning ved at handlingen som er kjernevirksomheten, må være belagt med fengselstraff i minst tre år.

Samtidig kan fastleggingen av hovedformålet skape problemer i de tilfeller en gruppe bedriver både legal og illegal virksomhet. Spørsmålet blir da hva som er hovedformålet eller vesentlig del.

I politiets rapport om organisert kriminalitet ble MC-klubbene omtalt.⁴⁶ Dette vil være en gruppe som kan stå i en særstilling. Her kan man se det som at et antall medlemmer danner sin egen gruppe ved at de uavhengig av MC-klubben begår kriminalitet. Spørsmålet kan allikevel bli om det i gitte situasjoner vil måtte se hele MC-klubben som en organisert kriminell gruppe, og at deres egentlige hovedformål eller vesentlige del blir å begå organisert kriminalitet.

En kan f.eks. tenke seg at gruppen består av ti medlemmer, syv av disse er med på å begå organisert kriminalitet. De driver f.eks. med smugling av narkotika. Fordi de sitter i sentrale posisjoner i MC-klubbens styre, vil de kunne blande legale og illegale penger. Ved at de er medlemmer får de også kontakt med andre klubber i utlandet som hjelper til. De benytter seg av klubbens område for planlegging, oppbevaring og salg. Her bygger de også opp sitt nettverk for salg. Gjør dette at hele MC-klubben blir en organisert gruppe? Hvordan skal situasjonen for de tre som ikke er en del av gruppen behandles? Deltar de på noen forhold vil de kunne dømmes for medvirkning.

I realiteten kan det da tenkes at klubbens hovedformål blir organisert kriminalitet selv om den utad har et annet hovedformål. Definisjonsproblemet blir da om man skal se de som en

---

⁴⁶ Politidirektoratet(2002)

selvstendig gruppe utenfor MC-klubben eller som en sammenblanding av legal og illegal virksomhet. Slik at det er den organiserte kriminaliteten som blir den dominerende og reelle delen.

Samtidig vil det etter en naturlig forståelse av ordlydens hovedformål og vesentlig del tilsi at det ikke skal stilles for strenge krav. Hva som er hovedformål eller vesentlig del, må da avgjøres etter en skjønnsmessig vurdering.

I forarbeidene ser lovgiver at det kan være vanskelig å fastslå hva som egentlig er gruppas hovedformål eller vesentlige del. I et slikt tilfelle skal det legges vekt på hva gruppen i realiteten har holdt på med.⁴⁷

Har gruppen i realiteten drevet med smugling og salg av narkotika gjentatte ganger, vil den naturlige slutningen være at gruppen har som formål å drive med narkotikavirksomhet. Selv om de anser seg for å være en fotbalsuportergruppe eller MC-klubb.

---

⁴⁷ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

2.2 HOVEDVILKÅR 2: LEDD I VIRKSOMHETEN

2.2.1 I VIRKSOMHETEN, IKKE AV PRIVAT KARAKTER

Etter ordlyden skal handlingen være utøvet som ”ledd i”, i dette ligger det at det må være en sammenheng mellom handlingen og gruppas virksomhet. Det vil si at handlinger som ikke er begått som ledd i virksomheten, ikke kan rammes av § 60a.

F.eks. en gruppe som selger narkotika. De har utviklet et godt nettverk. Den ene i gruppa bruker dette nettverket til å selge litt narkotika også privat. Det han gjør vil være av en privat karakter. Problemet kan bli at det her ligger tett opp mot det som er gruppas virksomhet. Men det er fortsatt trolig det private ved handlingen som blir utslagsgivende for at strl. § 60a ikke vil kunne komme til anvendelse.

Vilkåret ”i virksomheten” ble gitt for å snevre inn bestemmelsen noe. Godt planlagte enkeltoprasjoner som ikke skjer innenfor rammene til en organisert kriminell gruppe, faller derfor utenfor. Hvor den konkrete grensen for dette skal gå, er vanskelig å trekke. Lovgiver overlater dette til rettspraksis.⁴⁸

Dette omhandles i Rt-2006-111, lovanvendelse og straffeutmåling i forbindelse med menneskehandel. Her vises det til at vilkåret ”utøvet som ledd i” virksomheten innebærer at handlingen må ha en direkte tilknytning til organisasjonens virksomhet. Førstvoterende viser til forarbeidene, og presiserer at de nærmere grensene for dette må trekkes av rettspraksis.

Ved å gjøre en helhetsvurdering og beskrivelse av forholdet viser førstvoterende her at det foreligger en direkte sammenheng. Organisasjonen var bygd opp rundt de tiltaltes virksomhet av menneskehandel, og utnyttelse av kvinnene var satt i et klart system.

---

⁴⁸ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

I et slikt tilfelle kunne også de tiltalte ha drevet dokumentfalsk ved leie av ulike leiligheter til kvinnene. Dette vil da være et lovbrudd som blir en del av virksomheten.

Et av problemene som kan oppstå, er hvor langt sammenhengen kan trekkes. Hvis de tiltalte også selger hasj til kvinnene som de utnytter, er det en del av virksomheten? Det har ikke direkte noe å gjøre med virksomheten. På den annen side henger det sammen fordi kjøperne nettopp er der pga. deres virksomhet.

Et spørsmål vil kunne bli om dette ikke kan ses som 'i virksomheten' hvis dette er noe kvinnene har behov for.

Noe annet vil kunne være hvis de i forbindelse med innsmuglingen av jentene også smugler med seg noen kartonger med røyk til eget bruk. Dette hører da ikke til virksomheten, og må ses som en mer privat karakter. På den andre siden skjer dette samtidig med innsmuglingen av kvinnene, og ville da kanskje ikke funnet sted hvis de ikke hadde smuglet inn kvinnene. Men ellers er det ingen tilhørighet mellom lovbruddene.

Hadde smuglingen vært av større skala med tanke på videre salg, kunne man fort se det som en del av virksomheten. I et slikt tilfelle ville virksomheten da både omfatte menneskehandel og smugling av sigaretter.

Heller ikke dette vilkår er ment å stille krav til at det må være begått flere handlinger. Samtidig sier forarbeidene at det i uttrykket "ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe" er ment å stramme noe inn på virkeområdet for paragrafen sammenlignet med det som ble sagt i høringsnotatet. Etter dette skal godt planlagte enkeltoperasjoner som ikke skjer innenfor en organisert kriminell gruppe, falle utenfor. Denne presiseringen er ment å gjøre ordlyden mindre vag.⁴⁹

---

⁴⁹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Det som kan skape problemer her, er at man i utviklingen av kriminalitetsbildet har sett at de ulike kriminelle gruppene til tider operer innefor ulike kriminelle områder. Bl.a. har man sett at ransmiljøet investerer sitt utbytte i narkotika. I dette tilfellet blir da både ran og narkotika et ledd i virksomheten se Rt-2008-1217(Wonderboy). Her ble deler av NOKAS-utbyttet investert i en organisert kriminell gruppe som drev med narkotika.

Det vil kunne oppstå et problem ved tolkningen ”i virksomheten”. Etter en naturlig språklig forståelse vil det ofte innebære at det foreligger et økonomisk utbytte.

Fra forarbeidene fremkommer det ikke at ”i virksomheten” stiller krav til et økonomisk utbytte.⁵⁰

Trolig må det gjøres en konkret vurdering av hva som er naturlig utbytte for den type virksomhet som gruppen utøver. F.eks. vil et naturlig utbytte i narkotika saker være penger. I barnepornografisaker vil dette utbyttet kunne være bilder og kontakt med andre, her foreligger et mer utradisjonelt utbytte.

Det er også organiserte grupper som i sin virksomhet har drevet med salg av narkotika og torpedovirksomhet. Hvor man trekker grensen for hva som ses som ledd i virksomheten, vil derfor kunne få stor betydning.

2.2.2 IKKE KRAV TIL MEDLEMSSKAP- MEDVIRKNING

Det stilles ikke noe krav om at den som utøver den kriminelle handlingen, må være en del av gruppen. Forutsetning for å rammes som medvirker er at man vet at handlingen utføres på vegne av en organisert kriminell gruppe. Formålet bak bestemmelsen er i

---

⁵⁰ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

utgangspunktet å ramme kjernen i gruppa. Men det setter ikke begrensninger for også å kunne ramme de som er i periferien. Dette kommer klart frem i forarbeidene.⁵¹

F.eks. kommer dette frem i Rt-2007-1056(NOKAS) der ble flere av de tiltalte domfelt selv om de ikke ble ansett som medlemmer av den organiserte kriminelle gruppen.

Et problem som kan oppstå, er om den som medvirker har tilstrekkelig forsett. Dette er omtalt i forarbeidene. *”Hvis strafferammen skal kunne forhøyes etter den nye bestemmelsen, må skylden også dekke den straffeskjerpene omstendigheten at handlingen er begått som ledd i organisert kriminalitet”*⁵²

F.eks. kan en tenke en situasjon der en gruppe driver med organisert smugling av narkotika. De frakter stadig inn nye partier til landet. A tilhører gruppen, hans venn B vet at A er med i en gruppe som driver organisert smugling av narkotika. For å tjene litt ekstra penger tar B sporadisk på seg enkelte kureroppdrag. Her vil B kunne rammes av strl. § 60a fordi han helt klart vet at kureroppdragene er en del av virksomheten til en organisert kriminell gruppe.

Lovgiver overlater til domstolene å foreta den konkrete avgjørelsen for når det vil være behov for heve straffen i slike tilfeller. Men det gis føringer på at domstolene for de i mer perifere roller bør se på betydningen rollen har hatt for gruppens virksomhet.⁵³

I høringsrunden ble dette også kommentert av Riksadvokaten som mente at denne typen personkrets ikke burde omfattes. Bakgrunnen for dette var at en så vidt fattende bestemmelse på sikt da kunne bli utvannet, og ikke få den kraft den var tiltenkt. Det vil heller ikke være det samme behovet for å ramme denne personkretsen så hardt ettersom den ikke får de godene den organiserte gruppen oppnår i sin virksomhet. Bevisvurderingen

---

⁵¹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁵² Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁵³ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

vil kunne gi noen problemer, men i praksis bør det være greit å skille ut denne personkretsen i den enkelte sak.⁵⁴

Som medvirker er en ikke en del av den organiserte gruppen. Hvis medvirkningshandlingen ikke er en del av kjernevirksomheten til gruppen, skal det trolig mer til for også å dømmes for dette.

F.eks. kan situasjonen være at A stjeler en bil for en organisert kriminell gruppe, denne bilen skal brukes til å smugle sprit som er gruppens kjernevirksomhet. A vil lettere kunne dømmes for medvirkning av biltyveriet enn for smugling av sprit.

Her ser en at selv om det er de sentrale aktørene en i utgangspunktet ønsker å ramme, ses den organiserte kriminaliteten på som så alvorlig at også den fjernere kretsen av personer er omfattet.

Derfor ble det i lovforslaget ikke foreslått noe eget unntak for personene med en perifer tilknytning til den organiserte kriminaliteten. Årsaken er at det ikke foreligger noen plikt til å gi straffeskjerpelse, men at det gis en adgang til å gi det. Lovgiver mente at det ikke ville være naturlig å gi straffeskjerpelse for den mer perifere persongruppen. Hvilken rolle den enkelte deltaker har i gruppen, vil være av stor betydning ved utmålingen.⁵⁵

Tilknytningen til gruppen vil derfor komme inn som et moment av betydning ved vurderingen om straffen skal skjerpes og i så fall hvor mye. Det må foretas en konkret helhetsvurdering.⁵⁶

Hvis det er en person som selger brukerdoser av narkotika, han har ingen reell tilknytning til gruppen utover at han selger de enkelte dosene. Han får ikke noen stor økonomisk

---

⁵⁴ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁵⁵ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁵⁶ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

gevinst, og har ingen innflytelse. Her vil en stå overfor en person som er langt fra formålet lovgiver ønsket å ramme med bestemmelsen. For et slikt tilfelle kan det være uklart om kravet til forsett er oppfylt. Det vil da trolig ikke foretas en straffeskjerpelse, i så fall en liten straffeskjerpelse. Se. Rt-2008-1217(Wonderboy).

Hvis personen har en fjern tilknytning til gruppen, kan det videre oppstå tvil om han har operert med tilstrekkelig skyld.

3 KONSEKVENSENE AV AT STRL. § 60a FÅR ANVENDELSE

3.1 INNLEDNING

I denne delen vil jeg se på hva konsekvensene blir i de tilfellene strl. § 60a kommer til anvendelse. Jeg ser på dette i forhold til strafferammen, betydningen for den faktiske utmålingen, betydning for etterforskningen, påtalekompetansen og bruk av lagrette. Under den faktiske utmålingen ser jeg særlig på narkotikaforbrytelser og barnepornografi. Disse lovbruddene ble særlig nevnt i forarbeidene til strl. § 60a.

Strl. § 60a vil få ulike konsekvenser ved anvendelse av bestemmelsen. For det første vil den få betydning ved at domstolene gis en adgang til å doble maksimumsstraffen, dog ikke med mer enn 5 år.

For det andre får bestemmelsen gjennom sin økning av strafferammen betydning for hvilke etterforskningsmetoder politiet kan benytte seg av.

For det tredje vil økningen i strafferammen kunne få betydning for påtalekompetansen, men ikke når det skal benyttes juryer.

3.2 BETYDNINGEN FOR STRAFFERAMMEN

Når strl. § 60a får anvendelse, øker maksimumsstraffen for det enkelte lovbrudd til det dobbelte, men ikke med en økning på over fem år.

Et eksempel på dette er tyveri og grovt tyveri, strl. § 60a vil for disse bestemmelsene gi en ulik økning.

For tyveri, strl. § 257, er maksimumsstrafferammen i utgangspunktet 3 år. De tilfeller der strl. § 60a kommer til anvendelse, foretas en dobling av maksimumsstraffen.

Maksimumsstraffen blir da 6 år.

For et grovt tyveri, strl. § 258, er maksimumsstraffen 6 år. Anvendelse av strl. § 60a vil overstige grensen på 5 år ved fordobling. Her heves maksimumsstraffen med 5 år.

Maksimumsstraffen blir da 11 år.

Lovgiver vurderte ulike løsninger for hvordan strafferammen kunne skjerpes. Lovgiver var av den oppfatning at det relativt sett ville være størst behov for å heve strafferammen for lovbrudd som i utgangspunktet har en lav strafferamme. For lovbrudd med høyere strafferamme vil det normalt være tilstrekkelig mulighet for straffeskjerping i strafferammen.⁵⁷

Det kan være et problem hvor klart dette blir, ettersom strl. § 60a har et inngangsvilkår på 3 år for å komme til anvendelse. Her kan det virke som lovgiver anser at tre år er en lav strafferamme. Forarbeidene utdyper ikke dette.

---

⁵⁷ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Ulike løsninger på hvordan regelen kunne gis best mulig anvendelse ble diskutert. Alt fra at den kun skulle få anvendelse på strafferammer inntil 6 år, eller til at det skulle være en fast skjerpning på 3 år. Lovgiver anså at den beste løsningen var en generell regel med fordobling av strafferammen og et maksimalt tak.⁵⁸

Bakgrunnen for at 5 år ble sett på som passende er noe uklart. Det kan ses i sammenheng med at lovgiver anså behovet for økningen størst ved lavere strafferammer. Se eksemplet over med tyveri og grovt tyver, som henholdsvis har en strafferamme på 3 og 6 år.

I forarbeidene brukes ran, strl. § 268.1 ledd, som eksempel. Her er maksimumsstraffen i utgangspunktet 5 år, men hvis § 60 a kommer til anvendelse, får man da en dobling til 10 år.⁵⁹ Dette må kunne anses som en vesentlig heving, og kan være å betrakte som et godt eksempel på et område lovgiver mente at det forelå et særlig behov for økning av maksimumsstraffen hvis det er organisert.

Ettersom domstolene ikke kan foreta en økning på mer enn 5 år, kan det virke som lovgiver anser dette som den lav strafferammen. Overstiger strafferammen 5 år, vil det ikke foreligge et så sterkt behov for en heving. Hva som er årsaken til at man anser 5 år som en mulig lav strafferamme, kommer ikke tydelig frem i forarbeidene.

Valg av type straff:

Strl. § 60a stenger formelt ikke for bruk av andre reaksjoner enn fengselsstraff. Den klart mest praktiske reaksjonsformen vil allikevel være fengsel.

I teorien vil domstolene derfor kunne benytte seg av samfunnsstraff også i de tilfeller der strl. § 60a kommer til anvendelse. Frem til endringen 1.januar 2006 satt strafferammen

---

⁵⁸ Ot.prp.nr.62(2002-2003)s.60

⁵⁹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)s.60

begrensninger for når samfunnsstraff kunne anvendes. I forarbeidene og den tidligere bestemmelsen heter det, ”*samfunnsstraff skal kunne idømmes for handlinger med en strafferamme som ikke overstiger fengsel i 6 år*”. Det presiseres at en økning ved gjentakelse og sammenstøt ikke er av betydning.⁶⁰

Disse forarbeidene er utformet før strl. § 60a ble vedtatt og kommenterer derfor ikke forholdet til denne bestemmelsen.

På denne måten ville domstolene da kunne komme i en situasjon ved f.eks. grovt tyveri at bruk av strl. § 60a ville gi en økning av strafferammen til 11 år. Her vil bruk av strl. § 60a føre til at samfunnsstraff ikke kan anvendes.

I forarbeidene til strl. § 60a kommenteres ikke forholdet til samfunnsstraff. Det kunne derfor oppstå et problem om strl. § 60a stengte for bruken av samfunnsstraff. Trolig vil løsningen i den perioden hvor det for anvendelse av samfunnsstraff lå en begrensning i strafferammen, være at strl. § 60a kunne utelukke bruken av samfunnsstraff. Dette bekreftes av strl. § 60a 3.ledd får den anvendelse i forhold til andre lovbestemmelser som tillegger strafferammene rettslig virkninger. Unntaket er hvis noe annet er bestemt. I forhold til samfunnsstraff er ikke noe annet bestemt.

I dag foreligger det ingen formell hindring etter strl. § 28a. Etter første ledd bokstav a, kan samfunnsstraff idømmes når: ”*når det ellers ikke ville ha blitt idømt strengere straff enn fengsel i 1 år.*” Etter 2. ledd vil dette kunne fravikes bl.a. hvis det foreligger ”sterke grunner”. I ordlyden ligger det at det skal en del til før unntaket kommer til anvendelse.

Samfunnsstraff vil f.eks. kunne tenkes anvendt i et veldig begrenset kureroppdrag. Der det foreligger strekt formildende omstendigheter. Disse kan være at det har gått lang tid i saken før pådømmelse. Slik at den tiltalte ikke får en avklaring, og kan være i et

---

⁶⁰ Ot.prp.nr.5(2000-2001)

avrusningsprogram. Det forelå en veldig liten mengde stoff og den siktede tilhører ikke den organiserte gruppen. Han hadde lav fortjeneste, tunge personlige problemer og lav alder. Denne type forhold kan gjøre at det ikke ses som hensiktsmessig med en idømmelse av fengselsstraff. Her kan bruk av fengselstraff være et lite egnet virkemiddel. Både påtalemyndigheten og retten kan for et sånt tilfelle se det som mer hensiktsmessig å anvende samfunnsstraff.

På denne måten er det ikke utenkelig, men lite praktisk at samfunnsstraff i et slikt tilfelle i kombinasjon med strl. § 60a vil bli gitt.

Trolig vil løsningen bli at strl. § 60a ikke kommer til anvendelse. Det vil da foreligge mange formildende omstendighetene på den ene siden, opp mot de skjerpene omstendigheter som gjør at strl. § 60a vil komme til anvendelse. Her er man også langt fra kjernen av det lovgiver ønsket å ramme med strl. § 60a.

Dette ble allikevel kommentert av lovgiver i forarbeidene. Lovgiver antok her at en kunne komme i en situasjon der strl. § 60a i prinsippet kunne få anvendelse for en som selger enkelte brukerdoser. Men anser at det i praksis ikke vil være naturlig å skjerpe straffen i slike forhold.⁶¹

Jeg har etter en gjennomgang av lovdata ikke funnet noen saker der strl. § 60a og samfunnsstraff kommer til anvendelse sammen.⁶²

---

⁶¹ Ot.prp.nr62(2002-2003)

⁶² I TOSLO-2007-100692, tok påtalemyndigheten ut tiltale med strl.§60a, og la ned påstand om samfunnsstraff. Det kan tyde på at påtalemyndigheten er åpen for dette i enkelte tilfeller.

3.3 FORHOLDET TIL ANDRE BESTEMMELSER OM ØKNINGEN I STRAFFERAMMEN.

I likhet med strl. § 60a foreligger det andre bestemmelser som øker straffen på et generelt grunnlag. Her vil strl. §§ 61, 62 og 63 behandles. Hva vil konsekvensene bli hvis strl. § 60a får anvendelse samtidig med en av disse?

Strl. § 61

Paragrafen regulerer de tilfeller der en domfelt begår en straffbar handling av samme art som han er dømt for tidligere. I slike tilfeller kan strafferammen økes til det dobbelte, hvis straffebudet ikke angir noe annet.

Strl. §§ 62 og 63

Regulerer de tilfeller hvor en person har begått flere ulike lovbrudd, eller brutt flere paragrafer i en handling, sammenstøt av forbrytelser. Strl. § 63 omhandler de tilfeller der straffen er bøter.

I utgangspunktet er det ikke noen begrensninger ved strl. § 60a for at den kan komme til anvendelse sammen med andre straffeskjerpene bestemmelser om gjentakelse og konkurrans. Foreligger det et forhold der tiltalte faller inn under flere av bestemmelsene, kan disse brukes ved siden av hverandre.

I forarbeidene bemerker lovgiver, sammen med noen av høringsinstansene, at dette kunne gi uforholdsmessig høye strafferammer.⁶³ I teorien vil en f.eks. kunne få en sak om grovt

---

⁶³ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

tyveri, strl. § 258, der maksimumsstraffen øker fra 6 til 11 år pga. strl. § 60a, videre økes det til 17 år med strl. § 61 siden det foreligger gjentakelse.

På tross av dette settes det ikke noen begrensninger for at disse paragrafene skulle kunne virke sammen. Bakgrunnen for dette var en tradisjon for vide strafferammer, der straffeutmålingen normalt ligger langt under maksimumsstraffen.⁶⁴

I Rt-2007-399 ble den tiltalte dømt etter både strl. § 60a og 62. Førstvoterende viser der til at økningen av strafferammen dels skyldes de øvrige forhold som A er dømt for, og at strl. § 60a får anvendelse.

Også i Rt-2008-1217(Wonderboy) brukes både strl. §§ 60a og 62.

I rettspraksis har det ikke blitt sett på som problematisk at disse bestemmelsene kan anvendes sammen.

I den nye straffeloven er det satt en begrensning for dette, her kan kun en av bestemmelsene komme til anvendelse på et tilfelle jfr. Ny straffelov § 79.

---

⁶⁴ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

3.4 BETYDNINGEN FOR DEN FAKTISKE UTMÅLINGEN

Etter strl. § 60a øker maksimumsstraffen når den kommer til anvendelse. Fra forarbeidene fremkommer det at lovgiver ønsket at dette ikke skulle være en tvungen regel for domstolene. Det vil si at det er en mulighet for å øke straffene. Det er opp til domstolene i det konkrete tilfellet å avgjøre om hvorvidt det er et behov for å øke straffen, og i så fall hvor mye den bør økes.⁶⁵

Hvilken betydning bestemmelsen har fått i praksis er et meget omfattende og vanskelig tema som rammene for denne oppgaven ikke tillater å gå inn på. I et slikt tilfelle må det ses på straffeutmålingen før og etter at bestemmelsen ble gitt. Det vil også være relevant å se på tilnærmet like saker der bestemmelsen får anvendelse i en av sakene.

Momentene for at strl. § 60a får anvendelse har tidligere vært brukt som straffeskjerpene momenter. Et spørsmål vil være om disse momentene gir en høyere straffeskjerpelse gjennom strl. § 60a enn tidligere da de kun var generelle straffeskjerpene momenter?

På bakgrunn av dette ser jeg her på hva lovgiver har ønsket, og hvordan dette har blitt behandlet av domstolene i enkelte avgjørelser.

I prinsippet er strafferammen yttergrensen for den straffen som lovgiver ønsker at skal kunne idømmes i det enkelte tilfellet. Lovgiver må derfor sørge for at det foreligger et tilfredsstillende rom for både de mildeste og mest graverende tilfellene. Samtidig må det skapes en viss margin i forhold til de tilfeller man ikke kan tenke seg til på forhånd. Rammene må ikke settes videre enn det som faktisk er nødvendig. Da vil det bli vanskelig for domstolene å se, hva lovgiver anser som en rimelig straff.⁶⁶

---

⁶⁵ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁶⁶ NOU:2002:4

Strafferammen har både en signalfunksjon og en veiledende funksjon ved straffeutmålingen. I signalfunksjonen vises lovgivers prioriteringer og vurderinger av de strafferettslige vernede interessene.⁶⁷

3.4.1 HVA ØNSKET LOVGIVER?

For lovgiver var det tre viktige momenter, å vise den økte straffverdigheten, få en raskere økning i straffeutmålingen og ikke komme i en situasjon der strafferammen blir for lav.

Lovgiver ønsket ved innføringen av strl. § 60a at strafferammene skulle økes, dette med bakgrunn i at organisert kriminalitet har en høyere straffverdighet. Den økte straffverdigheten kom ikke tilstrekkelig til uttrykk ved nåværende praksis.⁶⁸

Bakgrunnen for den økte straffverdigheten er at et lovbrudd som utføres av en organisert kriminell gruppe, har en klarere og større samfunnsskadelig virkning. Derfor bør den slås hardt ned på. Lovgiver anser derfor at, ”*Den bærende begrunnelsen er behovet for å skjerpe straffene.*”⁶⁹

Det finnes ulike måter for å få til en økning i straffenivået. Lovgiver antok at den beste måten å få til en økning på, ville være gjennom en lovendring. En gradvis endring gjennom rettspraksis ble ansett å ta for lang tid. Se Rt-1994-1552 den ble brukt som eksempel i forarbeidene på en gradvis endring gjennom rettspraksis.⁷⁰

---

⁶⁷ NOU:2002:4

⁶⁸ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁶⁹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁷⁰ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

I dag er strafferammene vide, lovgiver mente at det likevel kunne være ønskelig eller nødvendig med en lovendring. En lovendring vil føre til den ønskelige påvirkningen av straffeutmålingspraksisen.⁷¹

Det forelå også en bekymring for at man i enkelte tilfeller uten denne endringen, ville kunne stange i taket ettersom organisert kriminalitet ofte har karakter av å være svært alvorlig.⁷²

Den konkrete økningen for de enkelte tilfellene ble overlatt til rettspraksis å foreta. Derfor må domstolene utforme straffen konkret etter hva de anser som rimelig og rettferdig.⁷³ For å få den økningen lovgiver ønsker, forutsetter det at domstolen hever straffen tilstrekkelig.

Forarbeidene gir momenter som det er ønskelig at vurderes. Bl.a. hvilken rolle deltakeren har hatt i gruppen. Samt en konkret vurdering av forholdet som domstolene gjør i alle saker.⁷⁴

3.4.2 HVA KOMMER FREM FRA RETTSPRAKSIS?

Jeg vil her se på to forhold, for det første om det faktisk har skjedd en økning. For det andre hva den konkrete økningen er. Dette viser om domstolene har fulgt opp lovgivers intensjoner bak strl. § 60a. Videre hvordan domstolene utøver den kompetansen de har fått gjennom strl. § 60a.

---

⁷¹Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁷² Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁷³ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁷⁴ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Det foreligger flere dommer fra Høyesterett som omtaler hvordan strl. § 60a virker inn på Høyesteretts utmåling av straffen. Disse viser hvordan domstolene tar hensyn til strl. § 60a i sin behandling av sakene.

Gjennomgangen av rettspraksis viser at det særlig er tre forhold som går igjen flere steder. Høyesterett ønsker å følge opp lovgivers vilje, og det er opparbeidet momenter for vurderingen. Det er vanskelig å se ut fra dommene akkurat hva den konkrete økningen av strl. § 60a blir.

En markert økning i straffenivået.

Det er presisert fra domstolenes side at de ønsker å følge lovgivers vilje om en markert økning i straffenivået når strl. § 60a kommer til anvendelse.

I Rt-2006-669 peker førstvoterende på at lovgiver nettopp ønsket en markert økning i straffenivået.

Avsnitt 18: ”Ved straffeutmålingen har det stor betydning at A er funnet skyldig i overtredelse av straffeloven § 60a ved at forbrytelsen er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Selv om § 60a ikke er kommet til anvendelse for perioden frem til 4.juli 2003, har dette forholdet også betydning i skjerpende retning for dette tidsrommet, jf.eksempelvis avgjørelsen i Rt-2003-484. Men for perioden etter 4. juli 2003, hvor ca. halvparten av den forbryterske virksomheten har foregått, har dette forholdet i kraft av lovendringen langt større betydning.”

Førstvoterende viser til at det før lovendringen også ville være et moment at forholdet ble ansett som organisert. Men at organiseringen ville få en langt større betydning, og føre til en markert heving ved at strl. § 60a kom til anvendelse.

Rt-2007-399 gjelder organisert innførsel og salg av amfetamin av et betydelig kvantum, strl. § 60a fikk anvendelse. I avsnitt 19 presiserer førstvoterende betydningen av at det er en organisert kriminell gruppe: ”*Selv om det er en forutsetning for å drive med innførsel og omsetning av narkotika at man har kriminelle kontakter, må den omstendighet at domfelte har ledet et organisert kriminelt nettverk, tillegges vekt i skjerpende retning.*”

Rt-2007-1056(NOKAS)

I avsnitt 79 viser førstvoterende betydningen av at strl. § 60a kommer til anvendelse: ”*på denne bakgrunn må det for de elleve som § 60a kommer til anvendelse for, etter mitt syn tillegges vesentlig vekt i skjerpende retning at NOKAS-ranet er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.*”

På bakgrunn av dette, virker det som strl. § 60a har ført til en markert økning.

Momenter for den konkrete økningen.

Det har det blitt opparbeidet momenter til bruk ved vurderingen av hvor mye den konkrete økningen skal bli. Dette var tiltenkt fra lovgivers side. Momenter av særlig betydning er hvilken rolle den enkelte har hatt, og tilknytningen til gruppa. Se Rt-2007-1056 avsnitt 80, straffeskjerpelsen vil variere etter hvilken tilknytning den enkelte har hatt til gruppa.

Omfanget av den organiserte kriminaliteten har også hatt betydning som moment. I Rt-2006-111 avsnitt 49 omtales omfanget av virksomheten, og hvordan den er påvirket av at de er organisert. Det vises også til betydningen av at noe er begått i organiserte former i Rt-2007-1056(NOKAS) avsnitt 78. Førstvoterende presiserer at det ved ran av denne typen, vil oppnås en særlig slagkraft når det er organisert.

Hvor stor konkret økning foreligger?

Det er vanskelig å se ut fra dommene akkurat hvor stor konkret økning strl. § 60a gir når den kommer til anvendelse. Bakgrunnen er trolig at den inngår i en helhetsvurdering der flere forhold gjør seg gjeldende.

I Rt-2006-120 ble anvendelsen av strl. § 60a opphevet. I lagmannsretten fikk tiltalte 18 års fengsel, mens Høyesterett satte ned straffen til 15 år. Førstvoterende kommenterte ikke fradragets størrelse i forhold til strl. § 60a.

I Rt-2008-1064 ble den tiltalte frifunnet for strl. § 60a, retten gjorde da en konkret vurdering av hvor stor betydningen den hadde hatt ved straffeutmålingen. Avsnitt 18: *”Som lagmannsretten har fremhevet, vil det at opplegget hadde et profesjonelt preg og den faktiske grad av organisering være av betydning for straffeutmålingen også når § 60a er uanvendelig. Opphevelsen av denne del av domfellelsen må likevel få betydning idet det må legges til grunn at de særlige omstendigheter som bringer § 60a til anvendelse, ikke forelå i saken.”*

Tiltalte ble av lagmannsretten dømt til fengsel i 8 år. Høyesterett endret dette til fengsel i 6 år. Nedsettelsen av straffen skyldtes ikke bare at strl. § 60a ikke kom til anvendelse. Det ble også tatt hensyn til en lang utsettelse av domstolsbehandlingen og at saken ikke var avsluttet slik at tiltalte kunne begynne soningen.

Det er derfor vanskelig å si konkret hvor stor del av reduksjonen som skyldes at strl. § 60a ikke kom til anvendelse. Uansett viser dommen at det gjøres en markert reduksjon i straffenivået når det viser seg at bestemmelsen allikevel ikke kommer til anvendelse.

I Rt-2008-1217(Wonderboy) viser førstvoterende til tidligere praksis for utmåling med strl. § 60a. I avsnitt 42 står det: *”Ved utmåling av straffen har det normalt vesentlig betydning at domfelte er funnet skyldig i overtredelse av § 60a, jf.eksempelvis Rt-2006-669 avsnitt 18 og Rt-2007-1056 avsnitt 79.”*

På bakgrunn av de to forgående punktene kan en her se at domstolene har fulgt opp essensen av lovgivers ønsker. Domstolene har foretatt en markert økning av nivået på

straffene der strl. § 60a kommer til anvendelse. Samt at deres oppgave er å trekke opp rammene for den konkrete utmålingen.

Det er særlig to forhold som utmerker seg. Det gjelder saker med grove narkotikaforbrytelser og barnepornografi.

3.4.3 SÆRLIG OM GROVE NARKOTIKAFORBRYTELSE

Jeg behandler her bruken av strl. § 60a på grove narkotikaforbrytelser. I forarbeidene mente lovgiver at strl. § 60a ikke ville få en selvstendig betydning i forhold til grove narkotikaforbrytelser. Denne vurderingen ble gjort på bakgrunn av at det allerede i strl. § 162.2.ledd foreligger ved vurdering av grovheten om virksomheten er organisert. Momentet har stor betydning i denne type saker.⁷⁵

Rettspraksis i slike saker viser til dels at domstolene ser noe annerledes på dette enn lovgiver.

Hvis strl. § 60a brukes på disse sakene, kan det bli en dobbelt straffeskjerpelse for det samme faktiske forholdet. Dette ble ikke sett som ønskelig fra departementets side.⁷⁶

Problemet her kan bli om domstolene vurderer vekten av at forholdet er organisert etter strl. § 60a likt som det tidligere ble vurdert etter strl. § 162. 2 og 3. ledd.

Etter strl. § 162.3. ledd kan det gis en ytterligere straffeskjerpelse hvis det foreligger et meget betydelig kvantum eller det skjer under særdeles skjerpene omstendigheter. Er forholdet organisert vil det få betydning her.⁷⁷

Forhøyelsen til 21 år ved forhold av særdeles skjerpene karakter ble gitt av lovgiver for å kunne straffe de store bakmennene på en tilstrekkelig måte. Bestemmelsen tar primært sikte på å ramme de som står på toppen av store organisasjoner med høy fortjeneste og liten risiko.⁷⁸

---

⁷⁵ Ot.prp.nr62(2002-2003)

⁷⁶ Ot.prp.nr62(2002-2003)

⁷⁷ Ot.prp.nr62(2002-2003)

⁷⁸ Ot.prp.nr23(1983-1984)

Disse tilhører den gruppen lovgiver ønsker å ramme med strl. § 60a. I dette tilfellet har lovgiver en tilstrekkelig dekning for slike forhold allerede før strl. § 60a ble vedtatt.

Det foreligger flere saker som omhandler strl. §§ 162.2 og 3. ledd i kombinasjon med strl. § 60a. Høyesterett viser i flere saker en delvis annen forståelse enn lovgiver på disse forholdene.

I Rt-2007-399 anførte forsvareren at strl. § 60a i narkotikasaker ikke skulle ha noen selvstendig betydning med henvisning til lovgivers uttalelser i forarbeidene. Tiltalte i saken var dømt etter strl. § 162.3 ledd for et betydelig kvantum sammenholdt med strl. § 60 a.

Førstvoterende ser det som noe uklart hva som ligger i uttalelsen. Avsnitt 17: ”*må straffeloven § 60a forstås slik at det ved straffeutmålingen skal legges vekt på hvorvidt det straffbare forhold er utøvd som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Hvorvidt det er behov for å skjerpe straffenivået i forhold til tidligere praksis, avhenger av hvilken rolle vedkommende har, og hvor langt organiseringsmomentet er tillagt vekt i de tidligere avgjørelser som benyttes som sammenligningsgrunnlag.*”

Førstvoterende presiserer at det må tillegges vesentlig vekt i skjerpende retning at domfelte har ledet et organisert kriminelt nettverk. Selv om det er brudd på strl. § 162.3. ledd, vil strl. § 60a få betydning.

Førstvoterende viser videre til at om et forhold er organisert, alltid skal tillegges vekt, men om straffen konkret skal skjerpes, og i så fall hvor mye, er det opp til domstolene å vurdere.

Forholdet mellom organisering etter strl. § 162.2. og 3. ledd og strl. § 60a ble behandlet i Rt-2008-1064 der den tiltalte ble frifunnet for strl. § 60a. Førstvoterende kommenterer dette i avsnitt 18. Oppleggets profesjonelle preg og organisering vil også få betydning når

strl. § 60a ikke kommer til anvendelse. Men at det i denne saken ikke forelå de særlige momenter som skal til for at strl. § 60a får anvendelse.

I Rt-2008-1217(Wonderboy) viser førstvoterendes uttalelser en åpning for at strl. § 60a kan anvendes i grove narkotikasaker. Se avsnitt 41 der vises det at grov narkotika av et betydelig kvantum får en økning fra 15 til 20 års fengsel ved anvendelse av strl. § 60a.

I Rt-2008-1373 samles trådene fra tidligere saker sammen. Førstvoterende viser til at momentet om organisering får betydning når strl. § 60a ikke er anvendelig, da med henvisning til tidligere saker. Men domstolene er ikke avskåret fra å anvende strl. § 60a i slike saker.

I avsnitt 16 omtaler førstvoterende grensen mellom organiseringsvurderingen i de to paragrafene. *”Der lagretten svarer nei på spørsmål om anvendelse av strl. § 60a, blir lagmannsretten altså ikke avskåret fra ved straffeutmålingen, å likevel legge vekt på for eksempel graden av organisering, i tråd med etablerte straffeutmålingsprinsipper uavhengig av straffeloven § 60a. Felles det ikke for overtredelse av denne bestemmelsen er det imidlertid ikke rom for den særskilte vektleggingen av forbrytelsens organiserte preg som ellers kan følge av at § 60 a får anvendelse.”*

På bakgrunn av dette ser det ut som Høyesterett har ulike terskler for anvendelsen av organiseringsmomentet etter strl. §§ 162.2. og 3. ledd og 60a. Teoretisk kan det kanskje oppstå en situasjon der organiseringen er for omfattende i forhold til momentet i strl. § 162, og ikke tilstrekkelig organisert etter strl. § 60a.

Trolig vil ikke et slikt problem oppstå. Grensene mellom organiseringsmomentet i paragrafene virker å være tette. Foreligger det en organisering vil en av dem kunne anvendes.

Videre kan en, særlig på bakgrunn av siste saken, se det som to muligheter for å skjerpe straffen der forholdet er organisert. For det første kan det vurderes domfellelse etter strl. § 60a. Hvis forholdet ikke faller inn under denne bestemmelsen, kan det for det andre da ses som et straffeskjerpene moment etter strl. § 162.2. og 3. ledd. Siden graden av organiseringen ikke er tilstrekkelig til at strl. § 60a kommer til anvendelse, kan det generelle momentet ikke gis for stor betydning. Hadde det vært gitt en like straffeskjerpene mulighet som strl. § 60a, hadde dette uthulet noe av bestemmelsens funksjon.

3.4.4 BARNEPORNOGRAFI

I forarbeidene til strl. § 60a ble daværende bestemmelse for barnpornografi, strl. § 204, gitt som eksempel på et tilfelle lovgiver så det som særlig ønskelig at strl. § 60a kunne føre til en straffeskjerpelse. Lovgiver så et behov for at organisert barnpornografi burde straffes strengere enn dagens lovverk åpnet for.⁷⁹

Lovgiver omtaler i forarbeidene at Høyesterett har foretatt en straffeskjerpelse for barnpornografi. Men i de tilfeller der forholdet er organisert, vil ikke denne straffeskjerpelsen være tilstrekkelig.⁸⁰

Barnpornografi reguleres i dag av strl. § 204a. Lovendringen var et ønske om klarere å få frem at barnpornografi ikke er som annen pornografi. Men en skildring av overgrep mot barn.⁸¹ Dette viser at lovgiver ser alvorlig på denne type straffbare handlinger.

Slik bestemmelsen var tidligere, var strafferammen for lav i de tilfeller der forholdet med barnpornografien foregikk i organiserte former. Den dagjeldende strafferammen var satt til inntil 2 års fengsel. Strl. § 60a ville da kunne gi den ønskede økningen.⁸²

Selv om bestemmelsen ofte ble anvendt i konkurrans med andre bestemmelser, presiserte lovgiver at det burde være anledning til å idømme strengere straff. Strafferammen var helt klart for lav når forholdet ble ansett å være organisert.⁸³

---

⁷⁹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁸⁰ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁸¹ Ot.prp.nr.37(2004-2005)

⁸² Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁸³ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

For at den nye strl. § 60a skulle kunne brukes på slike forhold, endret lovgiver derfor strafferammen fra 2 til 3 år i strl. § 204.⁸⁴

Etter å ha søkt gjennom lovdata for dommer i alle instanser, har jeg ikke funnet noen tilfeller der forhold vedrørende barnepornografi også omfatter strl. § 60a. Hvorfor dette ikke er gjort, er jeg usikker på. Jeg kan ikke finne noen saker der det er tatt ut tiltale med strl. § 60a eller at dette har blitt behandlet av retten.⁸⁵

I høringsrunden uttalte Oslo statsadvokatembeter om forholdet til barnepornografi. De anser at det ville være en bedre løsning for å ramme organisert barnepornografi at det gis en straffeskjerpelse direkte i bestemmelsen.⁸⁶ Det kan vise hvorfor strl. § 60a i praksis ikke har fått anvendelse i denne type saker.

I Rt-2009-326-A omtaler førstvoterende tiltalte som del av et pedofilt nettverk med henvisning til tidligere instanser. Gjennom dette nettverket hadde han mottatt og videreformidlet materiale. Han har også produsert eget materiale for videreformidling. Da saken gikk for tingretten, TKISA-2007-190841, ble det ved flere anledninger presisert at tiltalte var del av et pedofilt nettverk noe som medførte at spredningsfaren var stor.

I lagmannsretten, LA-2008-48875, omtales det også at domfeltes forklaring har ført til etterforskning mot andre personer.

I dommene til alle tre instansene omtales det også konkrete personer tiltalte samarbeidet med.

Det kan på bakgrunn av dette stilles spørsmålsteget ved om det ikke burde vært foretatt en etterforskning ut fra strl. § 60a.

---

⁸⁴ Lov 2003-07-04 nr 78

⁸⁵ Bekreftet av Bomander, Kripos

⁸⁶ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Denne saken er også kalt Buddy-saken. I ettertid har jeg fått bekreftet fra Kripos at dette er en sak det kunne vært aktuelt å prøve i forhold til strl. § 60a.⁸⁷

På sin nettside beskriver Kripos saken slik: Han hadde utvekslet overgrepbilder med andre personer som kunne mistenkes for seksuelle overgrep mot jenter under 16 år. Det ble tatt ut tiltale mot fire personer. Han delte også informasjon om jentene med andre norske, voksne menn. Det er referert til en hovedmann.⁸⁸

Det viser trekk som etter strl. § 60a vil være momenter for at det er en organisert kriminell gruppe.

Mangelen på rettspraksis der strl. § 60a kommer til anvendelse på organisert barnepornografi, viser at lovgivers ønsker og intensjoner på dette området ikke har blitt fulgt opp.

Det kan være flere årsaker til at strl. § 60a ikke ble brukt i Buddy-saken o.l. saker. Mulige forklaringer på dette kan være at man i etterforskningen og i videre behandling av slike saker ikke tenker på at strl. § 60a kan anvendes her. Det foreligger ingen tradisjon for en slik anvendelse, og at den skal kunne brukes har ikke kommet tydelig nok frem fra lovgiver. Trolig vil ordlyden i bestemmelsen kunne skape tvil om denne typen organiserte grupper omfattes ettersom de organiseres på en noe annen måte enn tradisjonelle grupper.

En annen årsak kan være den forståelsen av ”i virksomhet” som legges til grunn. Den tradisjonelle forståelsen av virksomhet, med at det foreligger et utbytte i penger, er lite treffende på saker vedrørende barnepornografi.⁸⁹

---

⁸⁷ Stamnes, Kripos.

⁸⁸ www.tips.kripos.no

⁸⁹ Bomander, Kripos

Videre får ikke politiet en tilstrekkelig økning i strafferammen selv med strl. § 60a som gjør at de kan bruke særlig inngrepene tvangsmidler(se pkt.3.4.2). Disse metodene er det et særlig behov for i etterforskningen av denne type saker.⁹⁰

---

⁹⁰Stannes, Kripas.

3.5 BETYDNING FOR ETTERFORSKNINGEN

Ved en siktelse eller mistanke der strl. § 60a kommer til anvendelse, vil bestemmelsen kunne åpne for flere etterforskningsmetoder. Enten ved at strafferammen heves eller at strl. § 60a er satt som direkte vilkår for etterforskningsmetoden.

Strl. § 60a får hovedsakelig betydning for de særlig inngripende tvangsmidlene. Strpl. fjerde del inneholder tvangsmidlene. Særlig inngripende tvangsmidler er hjemlet i strpl. kap. 16a og 16b.

Det var en tilsiktet virkning fra lovgiver at strl. § 60a skulle få innvirkning på muligheten til å benytte tvangsmidlene.⁹¹

Her vil jeg se på i hvilken grad strl. § 60a gir adgang til bruk av tvangsmidlene.

3.5.1 BAKGRUNNEN

Fra lovgivers side var det en tilsiktet virkning at politiet gjennom strl. § 60a skulle få tilgang til flere etterforskningsmetoder enn ellers. Dette fikk også støtte i mange av høringsinstansene.

Særlig to forhold blir tydelige. Den økte straffverdigheten legitimerer bruken av metodene. Det er et stort behov for å kunne bruke slike metoder ved etterforskningen av organisert kriminalitet.

---

⁹¹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Den økte straffverdigheten som foreligger ved organisert kriminalitet, legitimerer etterforskningsmetoder av denne typen. Strafferammens høyde er begrunnet ut fra at straffverdigheten skal stå i forhold til hvor inngripende tvangsmidlene er.⁹²

Lovgiver ser et behov for å kunne bruke slike etterforskningsmetoder mot den organiserte kriminaliteten. Dette er en kriminalitet der de mer tradisjonelle etterforskningsmetodene ikke er tilstrekkelig i etterforskningssammenheng.⁹³

Et eksempel på dette er RT-2008-1217(Wonderboy) her ble det brukt egne mobiltelefoner og kodebetgninger mellom medlemmene i den organisert gruppa. Uten mulighet for kommunikasjonskontroll ville dette vært meget vanskelig for politiet å avdekke.

Oslo politidistrikt stilte seg særlig positivt under høringen til den økte muligheten for innhenting av bevis med flere etterforskningsmetoder. Prosjekt Catch mente også dette, og hadde selv erfart at de gjennom dagens regelverk var fratatt muligheten til å bruke praktisk viktige etterforskningsmetoder.⁹⁴

Lovgiver ser utvidelsen for bruk av særlig inngripende tvangsmidler som både forsvarlig og hensiktsmessig. Med forankring i den økte straffverdigheten og typen av kriminalitet.⁹⁵

Her skiller strl. § 60a seg fra andre generelle bestemmelser som øker straffen. Gjentakelse eller sammenstøt vil ikke føre til at de særlig inngripende tvangsmidlene kommer til anvendelse.. F.eks. strpl. §§ 200a, 202b begge 1.ledd 2. punktum, § 216a 2.ledd.

Grunnen til dette skille mellom gjentakelse og sammenstøt på den ene siden og strl. § 60a på den andre, skyldes at lovgiver ser den økte straffverdigheten når noe faller inn under strl.

---

⁹² Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁹³ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁹⁴ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁹⁵ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

§ 60a. For etterforskningsmetodene er det satt et vilkår om en minimumsstraffer fordi de ses på som inngripende. Straffverdigheten ses på etter lovbruddets objektive grovhet og gjerningspersonens skyld i øyeblikket. Det er en vesentlig forskjell på om handlingen blir utøvd som ledd i organisert kriminalitet, eller om det foreligger gjentakelse eller konkurrans.⁹⁶

For de vanlige tvangsmidlene, pågripelse, ransaking og beslag vil strl. § 60a ha liten eller ingen praktisk betydning. Strafferammevilkåret for disse bestemmelsene er så lave at det her bare blir en teoretisk betydning av strl. § 60a.

3.5.2 SÆRLIG INNGRIPENDE TVANGSMIDLER

Begrepet særlig inngripende tvangsmidler omfatter i denne oppgaven: hemmelig ransaking, teknisk sporing, kommunikasjonsavlytting, kommunikasjonskontroll og romavlytting.⁹⁷

Jeg vil her se på betydningen av strl. § 60a i forhold til anvendelse på kommunikasjonskontroll strpl. §216a og romavlytting strpl. § 216m.

Gruppen med særlig inngripende tvangsmidler skiller seg ut ved at det kreves en høy strafferamme for at de skal kunne anvendes. Romavlytting kan kun anvendes ved brudd på enkelte bestemmelser i strl.

KOMMUNIKASJONSKONTROLL

Kommunikasjonsavlytting, strpl. § 216a, krever 10 års fengsel eller mer. Dette vil bl.a. omfatte avlytting av samtaler eller annen kommunikasjon fra f.eks. telefoner eller datamaskiner.

---

⁹⁶ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

⁹⁷ Problemstilling vil være lik for de forskjellige tvangsmidlene

Her kan politiet med, strl. § 60a, i større grad få tilgang til kommunikasjonsavlytting. F.eks. ved grovt tyveri, strl. § 258, med en strafferamme på 6 år. Med strl. § 60a, øker strafferammen til 11 år. Kravet til strpl. § 216a om 10 års fengsel vil da være oppfylt.

Kommunikasjonsavlytting ble benyttet i Rt-2008-1217(Wonderboy). Politiet fikk kjennskap til den organiserte omsetningen av narkotika gjennom avlytting med bakgrunn i NOKAS-saken. På bakgrunn av informasjonen utvidet de avlyttingen. Selv om en her etterforsket etter strl. § 162.3 ledd særdeles skjerpene omstendigheter, viste en også til strl. § 60a. Kravet til strafferammen var derfor oppfylt for en videre avlytting.

ROMAVLYTTING

Romavlytting, strpl. § 216m, kan bare benyttes gjennom gitte bestemmelser. Dette har blitt sett på som det mest omfattende og inngripende av etterforskningsmetoder. Politiet har her fått hjemmel til å foreta innbrudd for å montere eller fjerne lytteutstyr.⁹⁸

Det foreligger strenge vilkår for å kunne benytte seg av denne metoden. Det relevante her er hvis strl. § 60a kommer i anvendelse med: strl. §§ 233 den som forvolder en annens død, 268.2. ledd grovt ran eller 162.3. ledd grov narkotika av et meget betydelig kvantum. Andre lovbrudd i forbindelse med strl. § 60a vil ikke gi hjemmel for romavlytting.

F.eks. kan politi benytte romavlytting i etterforskningen av en organisert gruppe som har begått et grovt ran etter strl. §268.2. ledd.

Hvorvidt det skulle åpnes for en fast hjemmel for romavlytting, ble sterkt diskutert i forarbeidene. Det var stor uenighet mellom høringsinstansene.

---

⁹⁸ Hov(2007)bind.2

I forarbeidene til bestemmelsen peker bl.a. Politidirektoratet på at det nå foreligger et behov for å gi politiet muligheten til å bruke mer omfattende metoder enn hva det tidligere var behov for. Bakgrunnen er at denne type kriminalitet er mer profesjonell enn den tradisjonelle. Det foreligger et annet rekruteringsmønster, håndtering av avansert teknologi, metoder og operasjonskonsepter. Samtidig ses en økt tendens til samarbeid med utenlandske kriminelle miljøer. Ved et slikt samarbeid får gruppa tilgang til både personer og metoder den ellers ikke ville hatt.⁹⁹

Rt-2007-1056(NOKAS) viser dette. Enkelte av deltagerne hadde spesialkompetanse på noen oppgaver. Andre hadde også vært knyttet til ulike utenlandske ransmiljøer.

PST redegjorde for at dette var en viktige metode å kunne bruke fordi Norge har et ansvar både nasjonalt og internasjonalt i bekjempelsen av denne type kriminalitet.¹⁰⁰

På den annen side påpekte Oslo statsadvokatembeter at en her bør utvise en viss nøkternhet. Ved sammenlikning av kriminaliteten i Norge og resten av Europa er det viktig å se at kriminaliteten i Norge er gjennomgående vesentlig lavere. Det finnes derfor ikke dekning for å hevde at situasjonen i Norge er spesielt dramatisk. Samtidig er det trekk ved utviklingen som gir grunn til bekymring.¹⁰¹

Advokatforeningen viser spesielt til at det ved bruk av romavlytting må foretas en avveining mellom hensynet til samfunnsbeskyttelsen på den ene siden, og hensynet til rettssikkerheten, personvernet og beskyttelsen av privatlivet på den andre siden. Advokatforeningen anser at det ikke foreligger et behov for denne etterforskningsmetoden.¹⁰²

---

⁹⁹Ot.prp.nr.60(2004-2005)

¹⁰⁰Ot.prp.nr.60(2004-2005)

¹⁰¹Ot.prp.nr.60(2004-2005)

¹⁰²Ot.prp.nr.60(2004-2005)

Slike hensyn er meget grunnleggende, og står sterkt i norsk rettstradisjon for å verne.¹⁰³

Datatilsynet finner ikke at utredningen inneholder noen tungtveiende argumentasjoner for et slikt behov. De er sterkt kritisk til den stadige utvidelsen av politimetoder.¹⁰⁴

Etter utredningen og høringsrunden valgte lovgiver likevel å legge til grunn at det forelå et behov for denne metoden. Det ble vist til at den alvorlige og organiserte kriminaliteten i dag utgjør en større trussel enn det den gjorde for bare få år siden. Her foreligger det da en betydelig utvikling. Kriminaliteten er ofte grundig planlagt og utført i mer organiserte former enn før.¹⁰⁵

Det vises til at politiet ikke lenger effektivt vil klare å forebygge, avverge eller oppklare denne typen kriminalitet med allerede tillatte tvangsmidler.¹⁰⁶ Dette ble også brukt som en begrunnelse i forarbeidene til § 60a når det ble vurdert om straffeforhøyelsen skulle åpne for andre etterforskningsmetoder enn lovbruddet i utgangspunktet ville åpne for. En anså allerede her at det for denne type kriminalitet forelå et behov hos politiet for nettopp mer omfattende etterforskningsmetoder.¹⁰⁷

De andre forholdene som kan tillate romavlytting, er terror eller drap utført som ledd i motarbeidelse av rettsvesenet. Dette er meget alvorlige forbrytelser. Ved at strl. § 60a også er tatt med i denne gruppen, reflekterer det alvorligheten lovgiver legger i organisert kriminalitet. Hovedbegrunnelsen til lovgiver er at denne type kriminalitet har et særlig behov for denne typen etterforskningsmetoder. Slik skal ikke de kriminelle gruppene kunne få seg fristeder der de vet politiet ikke kan avlytte.

---

¹⁰³ Ot.prp.nr.60(2004-2005)

¹⁰⁴ Ot.prp.nr.60(2004-2005)

¹⁰⁵ Ot.prp.nr.60(2004-2005)

¹⁰⁶ Ot.prp.nr.60(2004-2005)

¹⁰⁷ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

I kontrollutvalget er det nå til vurdering om det bør endres på at strafferammen er et vilkår for særlig inngripende tvangsmidler. Det vil kunne være en bedre løsning om det ved vurderingen av når dette skal tillates ses på hvor komplisert saken er, og muligheten til å avdekke det kriminelle forholdet ved anvendelsen av etterforskningsmetoden.¹⁰⁸

ANVENDELSE AV INFORMASJON ETTER SÆRLIG INNGRIPENDE TVANGSMIDLER.

Har strl. § 60a vært utløsende for at politiet har fått tilgang til særlig inngripende tvangsmidler på forhold hvor strafferammen ellers ville vært for lav. Vil strl. § 60a få betydning for den videre bruken.

Det forekommer i to varianter. For det første der politiet selv anser at strl. § 60a ikke får anvendelse. F.eks. har politiet fått tilgang til kommunikasjonskontroll av en organisert gruppe som har begått grovt tyveri. Gjennom kommunikasjonskontrollen avdekker politiet at gruppen bare består av to personer. Vilkåret for strl. § 60a er da ikke lenger til stede. Det gjør også at strafferammen ved lovbruddet er for lav til at kommunikasjonskontroll kan anvendes.

For det andre kan retten anse at strl. § 60a ikke kommer til anvendelse. F.eks. ved tiltale for grovt tyver jf. Strl. § 60a. Retten anser at gruppen ikke er tilstrekkelig organisert for at strl. § 60a skal komme til anvendelse.

Informasjonen gjennom etterforskningen kan deles i to grupper, informasjon rundt det konkrete forholdet og overskuddsinformasjon.

---

¹⁰⁸ Starnes, Kripas

Overskuddsinformasjon vil her si opplysninger som kommer frem under etterforskning med særlig inngripende tvangsmidler, og som ikke har relevans for det forholdet som gav grunnlag for kontrollen.¹⁰⁹

Hovedregelen for materialet som kommer frem ved etterforskning med særlig inngripende tvangsmidler, er underlagt en streng taushetsplikt, jf. strpl. § 216i. I ordlyden ligger det at alle personer som er involvert i saken, er underlagt taushetsplikt. Bakgrunnen ligger i etterforskningsmetodens natur. Blir forholdet kjent, kan politiet ikke lenger foreta dette hemmelig eller skjult.

Det foreligger noen unntak fra denne hovedregelen. Det kan brukes som bevis i retten for det aktuelle forholdet jf. strpl. § 216i.

Materialet kan brukes i retten hvis det andre forholdet i seg selv kunne begrunnet tvangsmiddelet. Jf. strpl. § 216i bokstav b.

Det foreligger også andre enkelte unntak i strpl. § 216i bokstav c, d og e, de har liten relevant betydning her.

Politiet vil alltid kunne bruke det materialet som kommer frem i en videre etterforskning. Jf. strpl. § 216i bokstav a.

FORHOLD DER POLITIET SELV ANSER AT § 60A IKKE FÅR ANVENDELSE

Et eksempel på dette er at politiet etterforsker en sak der en gruppe begår grovt tyveri, strl. § 258, med en strafferamme på 6 år. I utgangspunktet kan ikke kommunikasjonsavlytting strpl. § 216a anvendes her, men med strl. § 60a vil strafferammen på 10 år være oppfylt. På bakgrunn av strl. § 60a får politiet anvende dette.

---

¹⁰⁹ NOU:1997:15

Under etterforskningen kan det vise seg at det i realiteten bare dreier seg om to personer. Kravet for at strl. § 60a kommer til anvendelse, er ikke oppfylt. I denne situasjonen kan politiet ikke bruke materialet som bevis i retten jf. strpl §§ 216g og 216i.

Unntaket er hvis politiet under avlyttingen avdekker et annet forhold som i seg selv gir adgang til avlyttingen jf. strpl. § 216i f.eks. grov narkotika forbrytelse, strl. § 162.2 ledd.

Materialet kan uansett brukes til videre etterforskning jf. strpl. § 216g bokstav a. F.eks. har politiet gjennom avlyttingen fått kjennskap til at de to driver med salg av smuglersprit. Her kan politiet bruke det de har fått kjennskap til i den videre etterforskningen.

Se som eks. Rt-2006-972. Flertallet kom til: *"kommunikasjonsavlytting kan ikke brukes i forbindelse med mistanke om grov utroskap, i det strafferammen er for lav, og § 216i første ledd bokstav b åpner da ikke for bevisføringen av KK-materialet(18)."*

TILTALE TAS UT MED § 60A, MEN RETTEN ANSER AT DEN IKKE FÅR ANVENDELSE

Subsumerer retten forholdet under en bestemmelse som vil gi adgang til særlig inngripende tvangsmidler, kan materialet brukes, jf. strpl. § 216i bokstav b.

Et problem er de tilfellene der retten subsumerer forholdet under en annen bestemmelse. F.eks. kan det være at retten mener gruppen som politiet etterforsket for grovt tyveri, ikke er godt nok organisert til at strl. § 60a skal komme til anvendelse.

Spørsmålet blir om retten kan bruke materialet fra avlyttingen som bevis? I et slikt tilfelle er vilkårene for bruk av avlyttingen ikke lenger til stede.

Dette har blitt behandlet av Høyesterett i Rt-2007-1409. Førstvoterende omtaler dette slik: *”Spørsmålet er om § 216i første ledd bokstav b må forstås slik at den bare setter begrensninger for adgangen til å føre opplysninger fra kommunikasjonskontrollen som bevis, eller om den også setter skranker for rettens vektlegging av beviset dersom retten vil bygge på et mildere straffebud enn tiltalen gjelder”*(10). Dette er en videreføring av det som ble sagt i Rt-2005-1200.

Etter en vurdering av dette kommer førstvoterende til at retten kan bruke lovlig førte bevis selv om de vil dømme for et mindre alvorlig forhold enn det tiltalen gjelder.

I eksemplet over vil da retten kunne bruke opplysningene fra avlytting om grovt tyver med strl. § 60a, selv om de anser at strl. § 60a ikke får anvendelse.

Et moment retten la særlig vekt på i Rt-2007-1409, var at det er et grunnleggende mål å avsi materielt riktige avgjørelser. Tvinges retten til å se bort fra lovlig fremlagte bevis, vil den samtidig kunne tvinges til å avsi dommer den vet er uriktig.

Førstvoterende sier: *”Jeg har funnet saken vanskelig. Jeg er imidlertid kommet til at retten må kunne legge til grunn det bevismaterialet som lovlig er fremlagt for den, for hele saken, selv om den ikke finner bevis for det forholdet som medførte at materialet kunne fremlegges*(29).”

EN VISS FARE FOR MISBRUK HOS PÅTALEMYNDIGHETEN

Det har både i forarbeidene og i rettspraksis blitt anført en viss fare for misbruk og vikarierende motiver hos påtalemyndigheten ved at lovlig førte bevis alltid skal kunne brukes av retten.¹¹⁰

---

¹¹⁰ Ot.prp.nr.62(2002-2003) og Rt.2007-1409

Dette har allikevel ikke blitt betraktet som noen stor fare. Denne type særlig inngripende tvangsmidler er svært kostbare og ressurskrevende for politiet. Det føres også kontroll med bruken, jf. strpl. § 216h.¹¹¹

Har strl. § 60a ført til en økning i bruk av særlig inngripende tvangsmidler?

Forskningsavdelingen ved politihøgskolen antar at det har skjedd en økning i bruk av særlig inngripende tvangsmidler etter vedtakelsen av strl. § 60a. Dette er begrunnet i to typer indikatorer. Det er en økning i bruk av kommunikasjonskontroll, tall fra Riksadvokaten. Videre er det en økning i antallet ansatte i den organiserte kriminalitetsseksjonen i Oslo politidistrikt, som anvender særlig inngripende tvangsmidler.¹¹²

Det er noe uklart om det direkte er strl. § 60a som fører til økt bruk av særlig inngripende tvangsmidler, eller om det generelt er den økte fokuseringen på organisert kriminalitet. Men begge disse deler ligger så tett opp til hverandre at de trolig virker inn begge to.

Riksadvokaten uttalte i en pressemelding for 2007 at saker med kommunikasjonskontroll gav resultat i halvparten av sakene. Etterforskningsmetodene var veldig viktige for politiet i sitt arbeid.¹¹³

---

¹¹¹ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

¹¹² Helen Ingebrigtsen Gundhus, Oslo politihøgskole.

¹¹³ R 08-1 KAK, pressemelding

3.6 BETYDNINGEN FOR PÅTALEKOMPETANSE OG BRUK AV LAGRETTE

3.6.1 PÅTALEKOMPETANSE

Hvem som innehar påtalekompetanse i en sak, vil til en viss grad bero på strafferammen.¹¹⁴

Dette reguleres av strl. § 60a 3.ledd står det: ”*forhøyelse av maksimumsstraffen etter bestemmelsen her får anvendelse i forhold til lovbestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning, hvis ikke annet er bestemt.*” I ordlyden ligger det at en forhøyning av strafferammen etter bestemmelsen vil få følger materielt og prosessuelt der strafferammen har betydning.

Unntaket fra dette er hvis den aktuelle bestemmelsen klart bestemmer noe annet.

Påtalekompetansen reguleres vesentlig av strpl. §§ 65-riksadvokaten, 66-statsadvokaten, 67-politiet.

Det som vil kunne bli problematisk her, er når politi og når statsadvokaten skal ha påtaleansvar. Da særlig i forhold til strpl. § 67 bokstav c.

I forarbeidene vises det til at hvis hovedregelen om straffskjerpelsesreglers betydning for påtalekompetansen skal gjelde, vil påtalekompetansen dermed bero på om det nedlegges påstand om at handlingen er utøvet som ledd i organisert kriminalitet.¹¹⁵

Slik riksadvokaten ser det, er det kun i de tilfellene der forbrytelsen pga. anvendelse av strl. § 60a kan medføre fengsel i mer enn 6 år at politiet skal oversende saken til statsadvokaten.

---

¹¹⁴ Hov(2007)bind.1

¹¹⁵ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

Det vil da være opp til statsadvokaten å avgjøre om det skal tas ut tiltale, eller pådømmelse av tilståelsessak.¹¹⁶

Politiet har påtalemyndighet for både simpelt og grovt tyveri, jfr. strpl. § 67 bokstav c. Etter strl. § 257 tyveri er maksimumsstraffen 3 år, ved bruk av strl. § 60a vil strafferammen heves til 6 år. Her vil da politiet beholde sin påtalekompetanse etter riksadvokatens betraktninger. For grovt tyver, strl. § 258, er strafferammen inntil 6 år, også her vil politiet da ha påtalekompetanse. Men hvis strl. § 60a anvendes, heves strafferammen til 11 år. Det vil da være statsadvokaten som skal vurdere om det skal tas ut tiltale.

Etter strpl. § 321.3. ledd har en da krav på anke til lagmannsretten ettersom det overstiger fengselsstraff på inntil 6 år. Etter strpl. § 76.3. ledd skal da slike saker som hovedregel føres av statsadvokaten.

---

¹¹⁶ Riksadvokatens rundskriv nr.4/2004

3.6.2 LAGRETTE

Bruk av lagrette, reguleres av strpl. § 352. Forhøyelse av strafferammen med bruk av strl. § 60a får ikke innvirkning på om retten skal settes som lagrette. Dette fremkommer av strpl. § 352.3. ledd.

Lovgiver så det som uheldig at enkelte saker med forhøyning i strafferammen pga. strl. § 60a skulle føre til at saken måtte behandles med lagrette. Det forelå allerede et unntak for forhøyelse etter gjentakelse og sammenstøt i strpl. § 352.3. ledd. Departementet valgte derfor at dette også skulle gjelde for strl. § 60a.¹¹⁷

---

¹¹⁷ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

4 VURDERINGER RUNDT STRL. § 60a

I denne delen vil jeg se på de problemene som kan gjøre seg gjeldende ved lovgivers intensjon for strl. § 60a. Videre hvordan intensjonen er blitt behandlet av lovgiver, og deretter av politi og påtalemyndigheten. Så vil jeg se på hvorfor det kan ha blitt slik. Videre om det er noen endringer som kan gjøres for at strl. § 60a bedre vil oppfylle den bruken som den var tiltenkt.

4.1 MULIGE PROBLEMER RUNDT LOVGIVERS INTENSJONER FOR STRL. § 60a

Fra forarbeidene kan det se ut som lovgiver har to noe ulike målsettinger med strl. § 60a. For det første anses organisert kriminalitet alvorlig, uansett hvilke typer lovbrudd det er knyttet til. For det andre er noen typer lovbrudd som foregår i organiserte former av en særdeles alvorlighet.

For den første målsettingen vil barnepornografi være et eksempel. Strafferammen er 3 år. Dette gjør at strl. § 60a kommer til anvendelse. Derimot vil økningen i liten grad gi muligheter for å kunne bruke særlig inngripende tvangsmidler. Lovgiver anførte at det forelå et behov for å bruke slike metoder ved organisert kriminalitet. For organisert barnepornografi oppnår man ikke dette.

For den andre målsettingen vil grove narkotikalovbrudd være et eksempel. Riktignok presiserer lovgiver at strl. § 60a her vil få liten eller ingen selvstendig betydning. Samtidig blir narkotikalovbrudd brukt som eksempel andre steder, og er mye omtalt av høringsinstansene.

I ettertid har forhold etter strl. § 162.3. ledd jf. § 60a vært en av mulighetene for å kunne benytte seg av romavlytting. Strl. § 60a har i all hovedsak blitt benyttet i forbindelse med narkotikalovbrudd. Selv om det etter forarbeidene til strl. § 60a virker som den skal ha liten praktisk betydning, er bildet i rettspraksis annerledes.

Det som kan bli et problem, er at en generell utformet bestemmelse som strl. § 60a er, skal brukes på til dels to så ulike målsettinger. Det blir videre et spørsmål om bestemmelsen treffer alle forhold den er ment å ramme.

4.2 HVORDAN INTENSJONENE HAR BLITT BEHANDLET

Hvordan bestemmelsen har blitt anvendt i praksis vil være en veileder for om de intensjonene lovgiver hadde, har kommet tydelig nok frem. Hvis de ikke er fulgt opp, kan dette skyldes to forhold. For det ene at intensjonene ikke har kommet tydelig nok frem slik at de kan følges opp. For det andre at de som anvender bestemmelsen, ikke anser at intensjonen kan oppfylles.

Slik jeg ser det, har intensjonene for strl. § 60a delvis blitt fulgt opp. For de deler som ikke er fulgt opp, kan det skyldes dels at de ikke har kommet tydelig nok frem, og dels at politi og påtalemyndighet ikke har lagt tilstrekkelig vekt på å følge dette opp.

Jeg vil i pkt 4.2.1 og 4.2.2 prøve å se på hva årsakene til dette kan være.

4.2.1 LOVGIVER

Loggiver presiserer i forarbeidene at det alvorlige ikke er hva slags type lovbrudd som foreligger, men at forholdet er organisert.

Problemet blir at det fra høringsinstansene klart er et fokus på alvorlig organisert kriminalitet, ikke bare på at forholdet er organisert. Det er også lagt mye vekt på det som tradisjonelt har vært sett på som organisert kriminalitet f.eks. narkotika og menneskehandel. Dette både hos lovgiver og høringsinstansene.

Faren ved at så mye av fokuset blir rettet mot dette, er at man opprettholder den tradisjonelle forståelsen av organisert kriminalitet. Slik jeg ser det, blir virkningen at det lovgiver ønsker å ramme, all organisert kriminalitet uavhengig av typen lovbrudd, ikke kommer like tydelig frem. Signaleffekten som lovgiver sender ut, blir ikke like tydelig.

Dette er noe lovgiver kanskje burde vært mer oppmerksom på. Begrepet organisert kriminalitet var ikke et nytt begrep som kom til i forbindelse med innføringen av strl. § 60a. Det var et begrep som allerede har vært i bruk, og som bl.a. var et straffeskjerpene moment for grove narkotikaforbrytelser.

En klarer presisering fra lovgiver om at det omfatter alle former for organisert kriminalitet, kunne ha hindret at den tradisjonelle forståelse av organisert kriminalitet fortsatte å stå så sterkt også i forhold til strl. § 60a.

4.2.2 POLITI OG PÅTALEMYNDIGHET

Slik jeg ser det gjennom oppgaven, foreligger det et fokus hos politi og påtalemyndighet i stor grad rettet mot en tradisjonell forståelse av organisert kriminalitet.

Dette kommer også frem i rettspraksis, hoveddelen av saker der strl. § 60a kommer til anvendelse er grove narkotikalovbrudd, videre er den brukt i flere saker som omhandler menneskehandel. Det finnes også andre type saker, men mønsteret er allikevel klart. Det er den tradisjonelle organiserte kriminaliteten som dominerer.¹¹⁸

I politiets egne rapporter er det også den tradisjonelle organiserte kriminaliteten som er fremtredende. Om det finnes andre typer organisert kriminalitet, har i liten grad blitt problematisert i disse rapportene. De tette båndene mellom narkotikalovbrudd og organisert kriminalitet understrekes ved flere anledninger.¹¹⁹

Et annet forhold som belyser dette, er organisert barnepornografi.

---

¹¹⁸ Søk i lovdata

¹¹⁹ Politidirektoratet(2002 og 2007)

I en rapport fra politidirektoratet vises det at: *”Etterforskningen mot ulike nettsteder tyder på en klar organisering og definerings av roller relaterte til omsetning av overgrepsmateriale.”*¹²⁰

Det som gjør dette litt spesielt, er at alle merknader rundt barnepornografi i rapporten står under kapittelet om seksuallovbrudd, og er ikke tatt med i kapittelet om organisert kriminalitet, der er hovedfokuset igjen rettet mot narkotika.

I utgangspunktet er det ikke noe feil i dette. Mye av narkotikakriminaliteten skjer nettopp i organiserte former. Problemet oppstår i så tilfelle hvis dette gjør at det i mindre grad fokuserer på organisert kriminalitet i forhold til andre lovbrudd.

---

¹²⁰ Politidirektoratet(2007)

4.3 HVORFOR KAN DET HA BLITT SLIK?

Hva som er årsaken til at strl. § 60a i så stor grad blir brukt på tradisjonelle områder for organisert kriminalitet, er slik jeg ser det, sammensatt av flere forhold. Det er noe usikkert akkurat hva som virker inn, og hvor stor betydning det enkelte forholdet har. Her vil jeg derfor skissere noen mulige forhold, og hvordan disse kan virke inn.

Det er klart at det som tradisjonelt har blitt sett på som organisert kriminalitet, er forhold der strl. § 60a vil få betydning. Lovgiver ønsket ikke å sette noen begrensninger for dette, utover at det ble antatt at bestemmelsen ikke vil få noen selvstendig betydning i forhold til grove narkotikasaker.

Derfor er det i utgangspunktet ikke noe galt med en slik anvendelse. Problemet blir hvorfor den i så liten grad får anvendelse utenfor de tradisjonelle forholdene.

En av årsakene kan være at det ikke foreligger kriminalitet på andre typer lovbrudd som har en tilstrekkelig grad av organisering. Er det slik vil det gjøre at de vilkårene som kreves oppfylt for at strl. § 60a skal komme til anvendelse, ikke er til stede. Lovgiver har i forarbeidene til strl. § 60a ikke problematisert dette.

Mangel på en slik problematisering er en svakhet. Det skaper en usikkerhet for om det på de ulike lovbruddstypene i praksis foreligger tilfeller der strl. § 60a kan anvendes. To slutninger kan trekkes av dette.

For det første at det ikke foreligger den type av organisert kriminalitet som lovgiver antok. Den naturlige følgen blir at strl. § 60a ikke kan anvendes i den grad som var tiltenkt.

Fra Kripos har det blitt antydnet at man i Norge ikke har den type organisert kriminalitet innenfor barnepornografi som kreves for at strl. § 60 skal komme til anvendelse.¹²¹

Problemet blir om dette skyldes at de organiserte gruppene ikke er der, eller at man oppfatter det slik at gruppene ikke oppfyller kravene til strl. § 60a, mens de i realiteten gjør dette.

For det andre at det foreligger en organisering som gjør at strl. § 60a kunne vært anvendte. Men at den i praksis allikevel ikke blir det.

En av årsakene til dette kan være at ordlyden i strl. § 60a ikke har fått den forståelsen, og betydningen som var lovgivers intensjon. Slik jeg ser det, er dette et problem som særlig gjør seg gjeldende.

Hvis det foreligger grupper som lovgiver ønsket å ramme med bestemmelse, men som det viser seg ikke faller inn under ordlyden, er det et signal til lovgiver om at ordlyden ikke er tilstrekkelig god.

Årsakene til dette kan være flere. Et problem vil være at før strl. § 60a kom, var begrepet organisert kriminalitet allerede i bruk. Derfor var det etablert en forståelse av begrepet organisert kriminalitet. Så kom strl. § 60a hvor begrepet ble satt som vilkår for at bestemmelsen skulle kunne anvendes.

Slik jeg ser det, er det en forskjell mellom den tradisjonelle forståelsen av organisert kriminalitet, og den forståelsen av begrepet som strl. § 60a legger til grunn. Den tradisjonelle forståelsen har i stor grad rettet seg mot mer alvorlig kriminalitet, gjerne sammenliknet med mafiavirksomhet.

---

¹²¹ Starnes, Kripos

I forarbeidene til strl. § 60a kommer det frem at mafialignende organisasjoner helt klart faller innenfor. Men begrepet skal nå også gis en videre betydning. Løse organiserte grupper, uavhengig av type lovbrudd, skal være en del av organiserte grupper som strl. § 60a kan få anvendelse på.¹²²

Følgende av dette kan bli at instansene fortsetter å beholde den tradisjonelle forståelsen av begrepet organisert kriminalitet, og viderefører denne forståelsen til strl. § 60a. Dette kunne muligens vært unngått hvis lovgiver mye klarere presiserte hvilken forståelse som skulle legges til grunn ved anvendelsen av strl. § 60a.

På den annen side ble det flere steder i forarbeidene presisert fra lovgiver at begrepet organisert gruppe skulle få en videre betydning enn hva man tidligere tradisjonelt hadde operert med. Det har også kommet frem i Rt-2007-399 førstvoterende forstod forarbeidene slik at det alltid skulle legges vekt på om forholdet var utøvet i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, men at behovet for en straffeskjerpelse vil måtte avgjøres konkret i den enkelte sak.

Et annet begrep i strl. § 60a som kan forklare hvorfor bestemmelsen ikke kommer til anvendelse, er ”i virksomheten”. Den tradisjonelle forståelsen av virksomhet vil ofte være at det må generere et utbytte. Dette utbyttet vil gjerne være penger. F.eks. for narkotika og menneskehandel der man gjerne snakker om de store bakmennene som sitter igjen med mye penger.

Fra forarbeidene fremkommer det ikke at begrepet skal tolkes på en slik måte at det må foreligge en økonomisk gevinst.¹²³

---

¹²² Ot.prp.nr.62(2002-2003)

¹²³ Ot.prp.nr.62(2002-2003)

I rettspraksis har det i de tilfellene det foreligger en økonomisk gevinst, blitt lagt vekt på som et moment jf. Rt-2006-111. Men det har ikke slik jeg ser det, blitt gitt en avgjørende betydning for at det skal foreligge en virksomhet.

Dette er trolig en av årsakene til at strl. § 60a ikke har fått anvendelse i forhold til barnepornografi. I Norge kjennetegnes nettverk ved at aktørene i hovedsak driver en stor byttevirksomhet. Hvis A gir to filmer til B, får han igjen fra B en film og noen bilder. Eller B gir han kontakt med en C som også sitter på et materiale han da kan bytte til seg. Dette ser man f.eks. I Rt-2009-326A.

Den informasjonen som i stor grad har blitt presentert for påtalemyndigheten som jobber med dette, har lagt stor vekt på at det skal foreligge en økonomisk gevinst for at kravet om virksomhet skal være oppfylt.¹²⁴

Det kan virke som det har oppstått en sprikende forståelse av hva lovgiver mente med begrepet, og den informasjonen som blir gitt til påtalemyndigheten.

Et spørsmål blir da om dette kunne vært endret ved klarer melding til politi og påtalemyndighet om hvilken forståelse som skulle legges i begrepet. F.eks. kan Riksadvokaten gjennom sine rundskriv gi informasjon til påtalemyndigheten. Her kunne det vært rom for en presisering av hva som skal omfattes av de ulike begrepene. Samtidig kunne det blitt gitt klarer beskjeder om hvilke typer lovbrudd det kunne være aktuelt å se etter, saker som ble utøvd av en organisert kriminell gruppe.

Det kan videre reises spørsmål ved om politi og påtalemyndighet er for dårlig til å endre sine vaner.

---

¹²⁴ Bromander, Kripas

Etterforskning av organisert kriminalitet er meget ressurskrevende. Det etterforskes ut fra to forhold. Det ene for å oppklare lovbruddene, og det andre for å bevise at det foreligger en organisert gruppe. Her vil det kunne virke inn hva slags ressurser som disponeres. Er det lite ressurser vil dette kunne heve terskelen for en etterforskning for å avdekke om det er en organisert gruppe.

Hva slags etterforskningsmetoder som kan anvendes, vil være av betydning. Økningen av maksimumsstraffen ved strl. § 60a skulle gis virkning i forhold til bruk av særlig inngripende tvangsmidler(se.pkt3.5.2). Nettopp tilgangen til de særlig inngripende tvangsmidlene vil ofte være avgjørende for resultatet av etterforskningen.

Allikevel vil ikke en heving av strl. § 204a sammen med strl. § 60a føre til at man i vesentlig grad får tilgang til de særlig inngripende tvangsmidlene. Strafferammen vil fortsatt være for lav.

Så selv på forhold der departementet anser at strl. § 60a bør komme til anvendelse, får ikke politiet tilgang til etterforskningsmetoder som behøves for denne type kriminalitet.

Nettopp det at man mangler tilgang til de særlig inngripende tvangsmidlene, er et problem for de som etterforsker saker vedrørende barnepornografi. Mesteparten av de kriminelle forholdene foregår over internett, og de tradisjonelle etterforskningsmetodene er ikke egnet i slike saker. På den måten møter etterforskerne store vanskeligheter i sin etterforskning. De blir i mange tilfeller hele tiden liggende på etterskudd, og det tar veldig lang tid.¹²⁵

---

¹²⁵ Starnes, Kripos

4.4 EVENTUELLE ENDRINGER SOM KAN GJØRES

Det finnes ulike endringer som kan gjøre at strl. § 60a i større grad skal komme til anvendelse på områder hvor den i dag ikke gjør det.

En endring kan være at det tydeligere presiseres at bestemmelsen skal komme til anvendelse på alle lovbrudd som begås av en organisert kriminell gruppe. Det kan foreligge et behov for at man klarer gir eksempler der man ser det hensiktsmessig at bestemmelsen får anvendelse. Selv om lovteksten har en generell utformelse. En bredere bruk av bestemmelsen kan oppnås uten at det gjøres en endring i selv lovteksten. Dette kan bl.a. Justisdepartementet og Riksadvokaten bidra med.

Det kan også være et behov for å se på om begrepsbruken i bestemmelsen ikke helt har fått den forståelsen lovgiver ønsket. En klarer forståelse kan føre til at politi og påtalemyndighet ser at bestemmelsen har et videre virkeområde enn hva som tidligere ble ansett.

Det er viktig at lovgiver er seg bevisst betydningen av en riktig forståelse av ordlyden. Skal bestemmelsen anvendes på de forhold lovgiver ønsker, må det være en riktig forståelse av ordlyden. Slik det er i dag virker det som om lovgivers forståelse ikke kommer klart nok frem. En presisering her kunne føre til at bestemmelsen fikk større anvendelse på de områder den var tiltenkt.

Videre er det et problem på enkelte områder at selv med bruk av strl. § 60a, får ikke politiet tilgang til de særlig inngripende tvangsmidlene. F.eks. barnepornografi, strafferammen økes til 6 år, men er fortsatt for lav for å få tilgang til de særlig inngripende tvangsmidlene.

Her virker det som om lovgiver ikke fullt ut har sett hvilke behov som foreligger hvis strl. § 60a skal kunne anvendes på de ulike forholdene. Bestemmelsen vil få liten innvirkning på forhold med organisert kriminalitet hvis den ikke lar seg følge opp i praksis.

Det kan stilles et spørsmålstegn ved om det er hensiktsmessig med en generell regel når den ikke blir brukt generelt. Slik jeg ser det, er det behov for en klargjøring av regelen hvis større deler av lovgivers intensjon skal følges opp. Alternativet er at det ikke ses på som problematisk at den ikke rammer alle de forhold lovgiver tenkte seg.

Praksis i dag viser at den blir brukt aktivt. Forholdene den brukes på er organiserte kriminelle grupper. Svakheten derimot er at den knytter seg til enkelte typer lovbrudd, som også tradisjonelt har vært sett på som områder for organisert kriminalitet. Bredden av lovbrudd som lovgiver ønsket den skulle ramme, virker ikke å komme frem i praksis.

5 ETTERORD

Strl. § 60a har vært i bruk i snart ni år. I løpet av den tiden har den fått anvendelse i en rekke saker. Det har vist seg at lovgivers intensjoner om behovet for en generell bestemmelse ikke i tilstrekkelig grad er fulgt opp. Sakstypene den i størst grad får anvendelse på, er narkotika og menneskehandel.

Fra rettspraksis fremkommer det et ønske om å følge opp lovgivers intensjoner. Særlig i forhold til at organisert kriminalitet har en høyere straffverdighet. Videre å trekke opp de konkrete rammene for bruken.

Bestemmelsen har også fått sin betydning ved en økt tilgang til særlig inngripende tvangsmidler.

Jeg skulle gjerne ha sett mer på om bestemmelsen har ført til en økning i bruken av særlig inngripende tvangsmidler. Om det har skjedd en økning i den konkrete straffeutmålingen, og den manglende bruken i forhold til barnepornografi. Dessverre tillot ikke rammene for oppgaven dette.

6 Litteraturliste

Andenæs, Johs, *Alminnelig strafferett*, 5. utgave ved Matningsdal og Riber-Mohn, Oslo, 2004.

Bromander, Kripas, telefonsamtale.

Gundhus, Helene Ingebrigtsen ved Oslo Politi Høgskole, mail

Hov, Jo, *Sivil- og straffeprosess bind 1*, Oslo, 2007

Hov, Jo, *Straffeprosess bind 2*, Oslo, 2007

Norsk Lovkommentar, strl. § 60a, note 572

NOU 1997:15 Etterforskningsmetoder for bekjempelse av kriminalitet, Delinnstilling II

NOU 2000:24, Et sårbart samfunn

NOU 2002:4 Ny straffelov Straffelovkomisjonens delutredning VII

Ot.prp.nr.23(1983-1984) Om lov om endringer i straffeloven m.v. (narkotikalovbrudd, ran og heleri)

Ot.prp.nr.5(2000-2001) Om lov om gjennomføring av straff mv.
(straffegjennomføringsloven)

Ot.prp.nr.62(2002-2003) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot organisert kriminalitet og menneskehandel, gjengangerstraff mv.)

Ot.prp.nr.90(2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)

Ot.prp.nr.37(2004-2005) Om lov om endringer i straffelova (eige straffebed om kjønnslege skildringar som gjer bruk av barn)

Ot.prp.nr.60(2004-2005) Om lov om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet)

Ot.prp.nr.8(2007-2008) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)

Politidirektoratet, *Organisert kriminalitet – utvikling og utfordringer*, rapport, Oslo, 2002

Politidirektoratet, *Prosjekt organisert kriminalitet*, rapport, Oslo, 2005

Politidirektoratet, *Tendenser i kriminaliteten – utfordringer i Norge 2007-2009*, Oslo, 2007

Riksadvokatensrundskriv nr. 4/2004

R 08-1 KAK, pressemelding

Stamnes, Kripos, telefonsamtale

www.tips.kripos.no / <https://tips.kripos.no/cmssite.asp?c=1&h=25&menu=2> [sitert 24. april 2009]

DOMMER:

HØYSETERETT:

Rt-1994-1552

Rt-2005-1200

Rt-2006-111

Rt-2006-120

Rt-2006-669

Rt-2006-972

Rt-2007-399

Rt-2007-744

Rt-2007-1056

Rt-2007-1409

Rt-2007-1435

Rt-2008-1064

Rt-2008-1217

Rt-2008-1373

Rt-2009-326-A

LAGMANNSRETT:

LB-2007-87084

LB-2007-103906

LB-2008-20980

LA-2008-48875

TINGRETT:

TOSLO-2007-100692

TKISA-2007-190841

